

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΣΕΥΠ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΔΙΔΥΜΑ ΑΔΕΛΦΙΑ:

Η ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΣΧΕΣΗ ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΤΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ

ΚΛΗΜΑΝΟΓΛΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ

Επιβλέπουσα: Αναστασία Ψάλτη

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2017

Υπεύθυνη Δήλωση:

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία. Επίσης, έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής του ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης.

ΕΥΓΕΝΙΑ ΚΛΗΜΑΝΟΓΛΟΥ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία αφορά στην διερεύνηση και την περιγραφή της σχέσης ανάμεσα στα δίδυμα αδέρφια, μέσα από τις εμπειρίες, τις καταστάσεις, τα γεγονότα της δικής τους ζωής. Στόχος, να αναδυθεί η ιδιαιτερότητα της σχέσης αυτής και τα επίπεδα όπου αυτή ξεχωρίζει. Το δείγμα που πήρε μέρος στη μελέτη αποτελείται από δύο ζεύγη δίδυμων αδελφών και μια πολύτεκνη μητέρα δίδυμων και μη παιδιών. Στα δεδομένα της έρευνας έγινε ποιοτική ανάλυση και συλλέχθηκαν με τη χρήση ημι – δομημένων συνεντεύξεων, ενώ η επεξεργασία τους έγινε με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, τα αποτελέσματα ήταν : α) η σχέση ανάμεσα στα δίδυμα αδέρφια διαφέρει από αυτή που αναπτύσσεται ανάμεσα στα υπόλοιπα αδέρφια, β) φαίνεται να υπάρχει σε αυτή τη σχέση κάποιο είδος « τηλεπάθειας », κάποια ‘ σύνδεση ‘ μεταξύ των αδελφών, γ) υπάρχει δυσκολία διαχείρισης όταν βρίσκονται αντιμέτωποι με θέματα αποχωρισμού μεταξύ τους, δ) η σχέση των διδύμων στο σχολείο, περιλαμβάνει περισσότερο τη συναναστροφή τους με άλλα παιδιά, και λιγότερο τη μεταξύ τους επικοινωνία, ε) η συμπεριφορά συμμαθητών και δασκάλων δεν ακολουθεί κάποιον ‘ κανόνα ‘, καθώς εξαρτάται τόσο από το ζεύγος των διδύμων όσο και από τον εκάστοτε δάσκαλο και , τέλος, στ) η συμπεριφορά των γονέων διαφέρει ως προς τα δίδυμα παιδιά, με βάση τον χαρακτήρα του καθενός και σε ορισμένες περιπτώσεις και το φύλο του.

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη.....	2
Εισαγωγή	4
Κεφάλαιο 1 : Ο δίδυμος και οι κατηγορίες του, η συχνότητα και τα δημογραφικά στοιχεία	7
Κεφάλαιο 2 : Οι άγνωστες πληροφορίες για τα δίδυμα αδέρφια.....	10
Κεφάλαιο 3 : Twin Talk.....	12
Κεφάλαιο 4 : Τα δίδυμα αδέρφια στο σχολείο.....	14
Κεφάλαιο 5 : Ιστορίες διδύμων ανά τον κόσμο	16
Κεφάλαιο 6 : Σκεπτικό και στόχοι της έρευνας	18
Κεφάλαιο 7 : Μεθοδολογία.....	21
: Μέθοδος	21
: Συμμετέχοντες.....	21
: Εργαλείο συλλογής δεδομένων	22
: Διαδικασία συλλογής δεδομένων.....	23
Κεφάλαιο 8 : Αποτελέσματα	24
: Ο δεσμός ανάμεσα στα δίδυμα αδέρφια.....	24
: Η σχέση στα πλαίσια του σχολείου.....	33
: Τα στάδια της ζωής τους.....	37
Κεφάλαιο 9 : Συζήτηση αποτελεσμάτων.....	44
Κεφάλαιο 10 : Συμπεράσματα	49
Κεφάλαιο 11 : Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.....	51
Βιβλιογραφικές αναφορές	52
Παράρτημα	54

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του τμήματος Προσχολικής Αγωγής του Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης, με τον τίτλο « Δίδυμα αδέρφια : Η ιδιαίτερη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσά τους », με επιβλέπουσα καθηγήτρια την κα Αναστασία Ψάλτη. Το θέμα της μελέτης, αφορά τη δυναμική της σχέσης των δίδυμων αδελφών, τόσο σε προσωπικό επίπεδο, όσο και στα πλαίσια του σχολείου. Το γεγονός ότι ζεύγη διδύμων, γίνονται κατά καιρούς επίκεντρο διάφορων επιστημονικών ερευνών, ιατρικών και μη, υπήρξε ο βασικός λόγος για τη διεξαγωγή της μελέτης, καθώς η ανακάλυψη του τί το ξεχωριστό έχει αυτή η ιδιαίτερη ομάδα της κοινωνίας παρακίνησε το ενδιαφέρον μου. Η έρευνα εστιάζει τα βέλη της στην ποιότητα του δεσμού των διδύμων. Εστιάζεται στις απόψεις των διδύμων, στις εμπειρίες τους, στα ποικίλα συμβάντα της ζωής τους και στα γεγονότα και τα περιστατικά που έχουν ζήσει με το ' άλλο τους μισό '.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας, δίνονται κάποιοι διευκρινιστικοί ορισμοί (*πώς ορίζονται τα δίδυμα αδέρφια, τα είδη διδύμων*) διάφορα χαρακτηριστικά μονοζυγωτικών και διζυγωτικών διδύμων, τα στατιστικά και τα δημογραφικά στοιχεία για τις γεννήσεις διδύμων ανά τον κόσμο, καθώς και σπάνιες περιπτώσεις διδύμων, αλλά και αν υπάρχουν ή όχι γυναίκες με περισσότερες πιθανότητες για να αποκτήσουν δίδυμα παιδιά.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, αναφέρονται κάποιες, ίσως άγνωστες στο ευρύ κοινό, πληροφορίες για τα δίδυμα αδέρφια, όπως κάποιες αλήθειες αλλά και μύθοι που 'στοιχειώνουν' ένα τέτοιο ζεύγος. Το κεντρικό ερώτημα - μύθο που αιωρείται όταν αναφέρεται κάποιος σε δίδυμα αδέρφια, αποτελεί το ότι χαρακτηρίζονται ως τηλεπαθητικά όντα. Ακόμη, διευκρινίζεται το αν τα αδέρφια, είναι πανομοιότυπα σε κάθε σημείο, όπως αυτό των αποτυπωμάτων τους. Επίσης, ανακαλύπτεται το αν ισχύει καθολικά και σε όλες τις γεννήσεις η πραγματικότητα της ταυτόχρονης γέννησης αλλά και το τι διαφορά θα μπορούσαν να κάνουν οι διατροφικές συνήθειες μιας μέλλουσας μητέρας, οι προτιμήσεις της στα γαλακτοκομικά προϊόντα.

Προχωρώντας στο τρίτο κεφάλαιο, διευκρινίζεται ποια είναι η « γλώσσα των διδύμων », δηλαδή αυτό που είναι γνωστό ως 'Twin Talk'. Δίνονται οι πιθανές αιτίες αυτής της γλωσσικής έκφρασης, το αν εμφανίζεται περισσότερο σε μονοζυγωτικούς

διδύμους ή σε διζυγωτικούς, το πότε άρχισε να μελετάται ως φαινόμενο αλλά και το πόσο μυστική είναι τελικά αυτή η γλώσσα.

Περνώντας στο τέταρτο κεφάλαιο, παρατηρείται η συσχέτιση δίδυμων αδελφών και σχολικού περιβάλλοντος. Αναφέρεται το αν υπάρχει ή όχι σχετικός κανονισμός για το πώς θα πρέπει να εντάσσονται τα παιδιά στο σχολείο (σε κάθε βαθμίδα αυτού) καθώς και τον βαθμό ενημερότητας εκπαιδευτικών και δασκάλων. Επιπρόσθετα, παρατίθενται τα οφέλη που μπορεί να έχει για τα παιδιά η ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση αλλά και τον αρμόζοντα τρόπο που είναι σωστό να αντιμετωπίζονται τα αδέλφια κατά την είσοδό τους στο σχολείο. Διευκρινίζεται ο σωστός χρόνος κατά τον οποίο πρέπει να αρχίσει ο ' χωρισμός ' τους, πριν την έναρξη του σχολείου και, τέλος, την σημαντικότητα της άποψης των παιδιών για διαχωρισμό τους ή μη, στο σχολικό περιβάλλον.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται ιστορίες δίδυμων αδελφών, τα οποία χωρίστηκαν στη γέννα. Αρχικά, παρουσιάζεται η ιστορία δύο κοριτσιών από τη Ν. Κορέα τα οποία χωρίστηκαν στη γέννα, υιοθετήθηκαν από διαφορετικές οικογένειες και μέσω τυχαίων γεγονότων και με τη βοήθεια των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, επανενώθηκαν, ενώ στη συνέχεια, ακολουθεί το παράδειγμα δύο αδελφών που επίσης υιοθετήθηκαν από διαφορετικές οικογένειες, και εν αγνοία τους, βρέθηκαν στο επίκεντρο μιας μακροχρόνιας μελέτης δίδυμων.

Το έκτο κεφάλαιο παρουσιάζει το σκεπτικό της παρούσας μελέτης καθώς τους στόχους που τέθηκαν για την πραγματοποίησή της.

Το έβδομο κεφάλαιο είναι αυτό της μεθοδολογίας, όπου περιλαμβάνεται η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή και την ανάλυση των δεδομένων, οι συμμετέχοντες που πήραν μέρος στην έρευνα, το εργαλείο συλλογής δεδομένων καθώς και η διαδικασία συλλογής.

Στο όγδοο κεφάλαιο παρατίθενται τα αποτελέσματα της ανάλυσης των δεδομένων της έρευνας, τα οποία συνοδεύονται από ενδεικτικά αποσπάσματα των συνεντεύξεων και σχετικές βιβλιογραφικές αναφορές.

Το ένατο κεφάλαιο αφορά τη συζήτηση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Στο δέκατο κεφάλαιο παρατίθενται τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η έρευνα.

Στο ενδέκατο, αναφέρονται οι προτάσεις για τυχόν μελλοντικές έρευνες.

Στη συνέχεια ακολουθούν οι βιβλιογραφικές αναφορές και έπειτα το παράρτημα της έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:

Δίδυμος – Κατηγορίες – Συχνότητα – Δημογραφικά στοιχεία

Ως **ΔΙΔΥΜΟΣ**, ορίζεται καθένα από τα δύο παιδιά που κυοφορούνται **μαζί** και γεννιούνται κατά την **ίδια γέννα**, από την **ίδια μητέρα**. Τα δίδυμα μπορεί να είναι **μονοζυγωτικά** (*MZ*) - πανομοιότυπα, που σημαίνει ότι αναπτύσσονται από ένα ζυγωτό (γονιμοποιημένο ωάριο), το οποίο διαχωρίζεται και σχηματίζονται δύο ξεχωριστά έμβρυα, και **διζυγωτικά** (*DZ*) – μη πανομοιότυπα, που σημαίνει ότι αναπτύσσονται από δύο διαφορετικά ωάρια, που έχουν γονιμοποιηθεί από δύο διαφορετικά σπερματοζωάρια. Υπάρχουν πέντε κατηγορίες διδύμων: 1) *DZ* διαφορετικού φύλου (αγόρι – κορίτσι), 2) *DZ* κορίτσια, 3) *DZ* αγόρια, 4) *MZ* κορίτσια, και 5) *MZ* αγόρια. (*Twin Research Australia, 2017*)

Τα **διζυγωτικά** δίδυμα, όπως ακριβώς και οποιαδήποτε αδέρφια, έχουν μια **μικρή πιθανότητα** να έχουν την ίδια εμφάνιση, καθώς είναι απλώς δυο αδέρφια που **τυχαίνει να έχουν την ίδια ηλικία**. Είναι **γενετικά παρόμοια**, όπως τα κανονικά αδέρφια, και μοιράζονται το **50%** του *DNA* τους.

Τα **μονοζυγωτικά** δίδυμα, συνηθέστερα είναι **όμοια ή παρόμοια**, και είναι σχεδόν πάντα του ίδιου φύλου. Εμφανισιακά, παρουσιάζουν **μεγάλες ομοιότητες**, ωστόσο έχουν διαφορετικά **δακτυλικά αποτυπώματα**. (*Dr Patwari 2008*) Συνήθως, έχουν το **ίδιο ύψος, βάρος** και έχουν **παρόμοιο χρώμα μαλλιών**. Μεγαλώνοντας, αρχίζουν να διαφέρουν όλο και περισσότερο, με βάση τον εκάστοτε τρόπο ζωής που έχουν επιλέξει ή άλλων εξωτερικών επιρροών. (*Spector, 2014*) Οι **κοινές διαφορές** σχετίζονται με χαρακτηριστικά όπως τα **σημάδια**, τα **μοτίβα των μαλλιών** και η **ανάπτυξη δοντιών**. Εκτός από τις φυσικές διαφορές, μπορεί να υπάρξουν ακόμη **μεγαλύτερες διαφορές στις προσωπικότητές τους**. Τα μονοζυγωτικά δίδυμα αποτελούν μόλις το **0,2%** του πληθυσμού. Η **συχνότητα** των μονογενών διδύμων είναι **απόλυτα σταθερή ανά τον κόσμο**, σε όλες ανεξαιρέτως τις μητρικές ηλικίες και φυλές, και ανέρχεται σε **3-5 ανά 1.000 γεννήσεις**.

Υπάρχει ακόμη μία κατηγορία διδύμων, **εξαιρετικά σπάνια**, που αποτελεί τα '**ημιδίδυμα**', όπου τα δίδυμα έχουν κληρονομήσει **ακριβώς τα ίδια χαρακτηριστικά από τη μητέρα τους**, αλλά **διαφορετικά από τον πατέρα τους**. (*McNamara, 2016*)

Δεν υπάρχει κάποιος ‘ κανόνας ’ σύμφωνα με τον οποίο κάποια γυναίκα να έχει περισσότερες πιθανότητες από κάποια άλλη για να αποκτήσει δίδυμα παιδιά (MZ) (Piontelli, 2002). Υπάρχουν πολλές οικογένειες με πολλαπλά σύνολα διδύμων σε επόμενες γενιές, αλλά υπάρχουν και εκείνες όπου τα δίδυμα μπορεί να παραλείψουν μία ή δύο γενιές. **Συνήθως, δεν υπάρχει κάποιος λόγος πίσω από τη συχνότητα με την οποία γεννιούνται δίδυμα παιδιά σε μια οικογένεια.** Η ιδέα ότι τα δίδυμα βρίσκονται στο ‘ DNA ’ των οικογενειών είναι περισσότερο μύθος παρά πραγματικότητα. Για την ακρίβεια η συχνότητα μπορεί να είναι απλά μια σύμπτωση. (*Twins Research Australia, 2017*)

Μελέτες έχουν δείξει ότι οι γυναίκες ηλικίας 35-40 ετών, έχουν **τρεις φορές** περισσότερες πιθανότητες να γεννήσουν μη ταυτόσημα δίδυμα (διζυγωτικά) από τις γυναίκες ηλικίας 20-25 ετών. (*American College of Obstetrics and Gynecologists, 2015*) Επίσης, σχεδόν κάθε είδος τεχνικής υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, θα αυξήσει την πιθανότητα πολλαπλής κύησης. Δεδομένου ότι οι **θεραπείες** γονιμότητας, διεγείρουν τις ωοθήκες, με σκοπό την δημιουργία περισσότερων του ενός ώριμων ωαρίων για γονιμοποίηση, οι ωοθήκες απελευθερώνουν περισσότερα από ένα ωάρια, που σημαίνει ότι μπορούν να γονιμοποιηθούν και περισσότερα από ένα, με αποτέλεσμα την πολλαπλή κύηση. (*Μαρκοδημητράκη, Κιουγιουμτζάκης, 2005*)

Τα ποσοστά γεννήσεων για τα μονοζυγωτικά δίδυμα είναι **συνεπή** μεταξύ όλων των φυλών (περίπου 4 γεννήσεις ανά 1000), αλλά η **συχνότητα** για τα διζυγωτικά, **ποικίλλει**, (8 γεννήσεις ανά 1000, μεταξύ των Καυκάσιων, 16 ανά 1000 μεταξύ των ανθρώπων αφρικανικής καταγωγής και 4 ανά 1000 στους Ασιάτες). Μια **γενετική προδιάθεση** ή ένα **κληρονομούμενο χαρακτηριστικό** για την γέννηση των **διζυγωτικών** διδύμων **υπάρχει** σε **μερικές** οικογένειες, αλλά η **συνέπεια** της γέννησης των **μονοζυγωτικών**, μεταξύ όλων των πληθυσμών υποδηλώνει ότι αυτή αποτελεί ένα **τυχαίο γεγονός**, που **δεν επηρεάζεται από γονίδια**.

Ασυνήθιστες περιπτώσεις διδύμων

Μεταξύ των διζυγωτικών διδύμων, σε σπάνιες περιπτώσεις, τα ωάρια δε γονιμοποιούνται την ίδια ώρα, και η γονιμοποίησή τους είναι αποτέλεσμα δύο ερωτικών πράξεων, για τις οποίες ισχύει, είτε ότι πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια του ίδιου έμμηνου κύκλου είτε, **ακόμα πιο σπάνια**, ότι η δεύτερη συνέβη αργότερα στη διάρκεια της εγκυμοσύνης. Αυτό οδηγεί στην αποδοχή της υπαρκτής **πιθανότητας μία**

μητέρα να κυοφορεί δίδυμα με διαφορετικό πατέρα (δηλαδή **ετεροθαλή δίδυμα**). Το φαινόμενο αυτό είναι γνωστό ως **ετεροπατρική υπεργονιμοποίηση**. Σύμφωνα με μία μελέτη του 1992, υπολογίζεται ότι η *συχνότητα* της ετεροπατρικής υπεργονιμοποίησης ανάμεσα στα διζυγωτικά δίδυμα των οποίων οι γονείς είχαν ερωτικές σχέσεις την περίοδο της σύλληψής τους είναι περίπου 2,4%. (*Twins Research Australia, 2017*)

Τα διζυγωτικά δίδυμα με γονείς από διαφορετικές φυλές, μπορεί, μερικές φορές, να παρουσιάζουν διαφορετικά εθνικά και φυλετικά χαρακτηριστικά. Τέτοια δίδυμα γεννήθηκαν στη Γερμανία το 2008 από λευκό Γερμανό πατέρα και μαύρη μητέρα από την Γκάνα.

Μεταξύ των μονοζυγωτικών διδύμων, σ' εξαιρετικά σπάνιες περιπτώσεις, τα δίδυμα έχουν γεννηθεί με **διαφορετικό φύλο** (ένα αρσενικό, ένα θηλυκό). Η *πιθανότητα* να συμβεί κάτι τέτοιο είναι *σχεδόν μηδενική* (δεδομένου ότι έχουν καταγραφεί μόλις 3 περιστατικά παγκοσμίως). (*Schmidt, Sobel, Nitowsky, Dar, Allen, 1975*)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

Οι Άγνωστες Πληροφορίες Για Τα Δίδυμα Αδέλφια

Υπάρχουν διάφορα γεγονότα, αλήθειες αλλά και μύθοι, όσον αφορά τα δίδυμα αδέλφια και τη συζήτηση γύρω από αυτά. Συνήθως, όταν κάποιος ακούει για δίδυμα αδέλφια, αυτό που θα σκεφτεί πρώτα είναι το αν έχουν ή όχι την « *τηλεπάθεια* » μεταξύ τους. Είναι, ωστόσο, ένα 'ερώτημα' που *δεν έχει απαντηθεί, ούτε αρνητικά αλλά ούτε και θετικά*. Είναι επίσης ένα ερώτημα που εξετάζεται και στην παρούσα έρευνα. Κανείς δεν έχει αποδείξει με βεβαιότητα ότι τα δίδυμα μπορούν ή δε μπορούν να επικοινωνούν τηλεπαθητικά μεταξύ τους, **αλλά** πολλά δίδυμα ισχυρίζονται ότι νιώθουν *ταραχή ή άγχος* τη στιγμή που ο δίδυμος αδερφός / δίδυμη αδερφή τους αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα, ακόμα και στην άλλη άκρη της ίδιας χώρας. Είναι, επίσης, γνωστό ότι τα δίδυμα συχνά αναπτύσσουν τους *δικούς τους κώδικες* επικοινωνίας, τους οποίους μόνο αυτά μπορούν να κατανοήσουν. Υπάρχει, λοιπόν, σίγουρα κάτι ξεχωριστό στη μεταξύ τους σχέση.

Έχουν τα δίδυμα *ίδια δακτυλικά αποτυπώματα*; Είναι μια πρόταση που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Τα δακτυλικά αποτυπώματα δημιουργούνται στη μήτρα και διαφέρουν σύμφωνα με την επαφή του εμβρύου με το αμνιακό υγρό, τον ομφάλιο λώρο και οτιδήποτε άλλο υπάρχει εκεί μέσα. Συνεπώς, τα δακτυλικά αποτυπώματα του *κάθε ανθρώπου είναι διαφορετικά*, ακόμα και αυτά ανάμεσα στα δίδυμα αδέλφια.

Σε ό,τι αφορά τις άγνωστες πληροφορίες για τα δίδυμα αδέλφια, αυτές μπορούν να ξεκινήσουν πριν ακόμη από τη γέννησή τους, και συγκεκριμένα από το γεγονός ότι ήδη από την *14η εβδομάδα κύησης έχουν αρχίσει να "επικοινωνούν"* μεταξύ τους. Επιπλέον, σύμφωνα με έρευνα που δημοσίευσε το Ινστιτούτο Γενικής Γλωσσολογίας, το 40% των δίδυμων μωρών αναπτύσσουν τη δική τους γλώσσα για να επικοινωνούν μεταξύ τους.

Σχετικά με τις μητέρες των διδύμων, σύμφωνα με μελέτη που δημοσιεύθηκε από την Βασιλική Ακαδημία (The Royal Society), οι μητέρες δίδυμων παιδιών ζουν περισσότερο χρόνια. Επιπλέον, εφόσον μια γυναίκα προσδοκεί να αποκτήσει δίδυμα παιδιά, αυτό που έχει να κάνει είναι να προσθέσει στη διατροφή της πολλά **γαλακτοκομικά προϊόντα**, καθώς, όπως αναφέρει έρευνα που δημοσιεύθηκε στο

Περιοδικό Αναπαραγωγικής Ιατρικής, τα επίπεδα μιας συγκεκριμένης πρωτεΐνης, η οποία πιστεύεται πως σχετίζεται με την ωορρηξία, είναι αυξημένα κατά 13 φορές σε γυναίκες που καταναλώνουν γαλακτοκομικά. (*Steinman, 2006*)

Έρευνα των Αμερικανικών Κέντρων για τον Έλεγχο και την Πρόληψη των Ασθενειών αποκάλυψε πως το ποσοστό των διδύμων κυήσεων **αυξήθηκε** κατά 76% από το 1980. Η αύξηση αυτή αποδίδεται τόσο στην άνοδο της μέσης ηλικίας τεκνοποίησης στις γυναίκες όσο και στην *αύξηση των εξωσωματικών γονιμοποιήσεων*.

Όπως είναι γνωστό, τα δίδυμα ή πολύδυμα αδέρφια γεννιούνται την ίδια ώρα ή έστω με μερικά λεπτά διαφορά. Το εντυπωσιακό με την πολλαπλή κύηση και γέννηση είναι ότι τα έμβρυα μπορεί να *έχουν διαφορετικές μέρες γενέθλια ή ακόμη να έχουν γεννηθεί και διαφορετικές χρονιές*. Σε κάποιες περιπτώσεις, ένα από τα έμβρυα ίσως να πρέπει να γεννηθεί πρόωρα αλλά το άλλο ή τα άλλα πρέπει να παραμείνουν στη μήτρα της μητέρας τους. Το αποτέλεσμα αυτής της μη ταυτόχρονης γέννησης είναι τα αδέρφια να έχουν διαφορά μερικών μερών, εβδομάδων ή ακόμη και μηνών. Αυτή η κάποια διαφορά λεπτών, γίνεται *πιο περίπλοκη* όταν η γέννηση γίνεται τα μεσάνυχτα και μάλιστα σε αλλαγή κάποιας χρονιάς. Έτσι έχουμε δίδυμα αδέρφια τα οποία μπορεί να πηγαίνουν ακόμη και σε διαφορετικές τάξεις στο σχολείο. (*Μαρκοδημητράκη, Κιουγιουμτζάκης, 2005*)

Οι σύγχρονες μελέτες της *Piontelli* (1992, 2002), με τη χρήση των υπέρηχων πάνω στις συμπεριφορές των διδύμων κατά την εγκυμοσύνη, έδειξαν ότι τα δίδυμα ως έμβρυα μπορεί να αναπτύσσουν μερικά **είδη συμπεριφορών** κάποιες από τις οποίες *διατηρούν και μετά τη γέννηση*. Μία από τις συμπεριφορές των διδύμων εμβρύων είναι ο **ανταγωνισμός**.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:

Twin Talk

Είναι η γλωσσική ανάπτυξη των διδύμων ίδια με εκείνη των μη διδύμων παιδιών; Η συνήθης απάντηση είναι ότι *υπάρχει μια καθυστέρηση έξι περίπου μηνών* στη γλωσσική ανάπτυξη των διδύμων, και αυτό μπορεί να οφείλεται στη **«μυστική γλώσσα»** που συχνά αναπτύσσουν ορισμένοι, αλλά όχι όλοι οι δίδυμοι. Στην πραγματικότητα, η γλωσσική ανάπτυξη των διδύμων είναι *περισσότερο πολύπλοκη*. Η σχετική έρευνα των τελευταίων 30 χρόνων δείχνει ότι:

α) *οι δίδυμοι συνήθως δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα στη γλωσσική ανάπτυξη,*

β) *υπάρχουν περιπτώσεις που οι γλωσσικές ικανότητες των διδύμων είναι πιο ανεπτυγμένες από τις αντίστοιχες των συνομήλικων, μη διδύμων παιδιών ηλικίας 7 και 8 ετών,*

γ) *ορισμένα δίδυμα βρέφη μπορεί να καθυστερήσουν κατά μερικούς μήνες στην εκφορά των πρώτων λέξεων και των πρώτων προτάσεων συγκριτικά με τα μη δίδυμα βρέφη,*

δ) *αν κατά τα πρώτα χρόνια παρατηρηθεί γλωσσική καθυστέρηση, αυτή μειώνεται όσο προχωρά η ανάπτυξη*

ε) ***σήμερα** μπορεί να γίνει διαφορική διάγνωση των διδύμων που έχουν μία συνήθως παροδική και ολοένα μειούμενη στο χρόνο γλωσσική καθυστέρηση, από τους διδύμους που πάσχουν από γλωσσική διαταραχή. (Μαρκοδημητράκη, 2005)*

Το φαινόμενο της «μυστικής γλώσσας» ή «κρυπτοφαντασίας», ή «ιδιόγλωσσας», ή «αυτόνομης γλώσσας», ή «γλώσσας των διδύμων», άρχισε να μελετάται συστηματικά από τη δεκαετία του **1950**. Πρόκειται για ένα **σχετικά σπάνιο φαινόμενο** που παρατηρείται πιο συχνά σε MZ παρά σε ΔZ διδύμους, κατά τα βρεφικά και νηπιακά χρόνια. Οι παράγοντες που ευθύνονται για την εμφάνισή του είναι μια απροσδιόριστη, προς το παρόν, κληρονομική προδιάθεση, αυτό καθαυτό το φαινόμενο της διδυμίας και η απουσία σοβαρής φροντίδας και επικοινωνίας. Αυτή η γλώσσα, **δεν είναι μία** αλλά πολλές, καθώς κάθε ζευγάρι διδύμων αναπτύσσει τη δική του. **Δεν είναι μυστική**, γιατί δεν έχει πρόθεση απόκρυψης του νοήματος και γιατί, κατά 90%, οι λέξεις προέρχονται (

με ορισμένες περικοπές και διαστρεβλώσεις) από το γονεϊκό λεξιλόγιο. Επίσης, **δεν είναι πανομοιότυπη** για τους διδύμους, καθώς η μίμηση του ενός από τον άλλον δεν καταλήγει σε πλήρες αντιγραφικό αποτέλεσμα. (Μαρκοδημητράκη, 2005)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:

Τα Δίδυμα Αδέλφια Στο Σχολείο

Τα ερευνητικά δεδομένα για τα προσχολικά αλλά και τα σχολικά χρόνια των διδύμων **σπανίζουν**. Πολλά είναι τα κράτη τα οποία **δεν προβλέπουν** ότι στα νηπιαγωγεία και στα δημοτικά σχολεία φοιτούν δίδυμα παιδιά και, όταν έρχεται η στιγμή κάποιων αποφάσεων (π.χ. αν θα είναι τα δίδυμα στην ίδια ή σε διαφορετική τάξη, σε ίδιο ή σε διαφορετικό νηπιαγωγείο και δημοτικό σχολείο), τότε γονείς και εκπαιδευτικοί μπορεί να διαφωνούν και να παίρνουν αποφάσεις τις οποίες σύντομα αναιρούν. (ΜΑΡΚΟΔΗΜΗΤΡΑΚΗ, ΚΟΥΓΙΟΥΜΟΥΤΖΑΚΗΣ, ΚΟΚΚΙΝΑΚΗ, 2005)

Οι νηπιαγωγοί και οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, **επιβάλλεται** να είναι πληροφορημένοι για τις δυσκολίες που θα συναντήσουν με τους διδύμους και, από κοινού με τους γονείς, να βοηθήσουν τα παιδιά να αναπτύξουν την *ατομικότητά* τους, χωρίς όμως να χαθεί η ποιότητα του δεσμού της διδυμίας - μια σχέση μοναδική, που δύσκολα γίνεται κατανοητή από τους μη διδύμους. Ορθά πληροφορημένος εκπαιδευτικός, δεν είναι εκείνος που μαθαίνει μόνο τα αποτελέσματα των *λίγων κλινικών και ψυχοπαιδαγωγικών* μελετών, **αλλά** εκείνος που γνωρίζει ότι είναι νηπιαγωγός ή δάσκαλος δύο παιδιών, που εκτός των άλλων κοινών με τα άλλα παιδιά, είναι και δίδυμα.

Η Preedy (1999) τονίζει τις **ευκαιρίες** που προσφέρει η *προσχολική αγωγή* των διδύμων α) *στην ανάπτυξη της γλώσσας*, β) *στη δημιουργία σχέσεων με άλλα παιδιά*, γ) *στην αίσθηση της ατομικότητας*, χωρίς υπονόμηση της σχέσης της διδυμίας, και δ) *στην προετοιμασία για το δημοτικό σχολείο*. Τονίζει ακόμη, ότι οι εκπαιδευτικοί της προσχολικής αγωγής πρέπει να καταλάβουν πόσο λάθος είναι να μεταχειρίζονται τους διδύμους ως « μία μονάδα ». Η αντίληψη των διδύμων ως « μονάδας », *επηρεάζει* τη μνήμη των εκπαιδευτικών και άλλων τρίτων, σε σημείο που καθίσταται αδύνατον πλέον να τους αποκαλέσουν με το όνομά τους και να τους αντιμετωπίσουν ως ξεχωριστές οντότητες.

Με την είσοδό του στο σχολείο, το δίδυμο παιδί **πρέπει να θεωρείται ως άτομο**, να *αποκαλείται με το όνομά του* και να *τυγχάνει ατομικής μεταχείρισης*. Η πρόοδος του, πρέπει να συγκρίνεται **ΟΧΙ** με εκείνη του δίδυμου αδερφού του, *αλλά με εκείνη της ομάδας*. Όσο για τους γονείς, θα πρέπει να συναντούν διαφορετικές ημέρες τους

εκπαιδευτικούς για να συζητήσουν την πρόοδο του κάθε διδύμου. Αν η σύγκριση μεταξύ των διδύμων πάρει τη μορφή καταναγκασμού, τότε συχνά και τα δύο παιδιά υποφέρουν. Σε μελέτη της Preedy (1999), βρέθηκε ότι οι δίδυμοι που δρουν ως μονάδα έχουν απαίτηση να τους μεταχειρίζονται δίκαια, και δίκαια για τους διδύμους σημαίνει «**ακριβώς** το ίδιο». Οι δίδυμοι *χρειάζονται υποστήριξη* από τους εκπαιδευτικούς για να παλέψουν με τα συναισθήματα που γεννιούνται όταν η ζωή δεν είναι «δίκαιη» μαζί τους, αλλά «δίκαιη» μόνο με τον αδερφό τους.

Κατά την Preedy (1999) είναι *πολύ αργά* να πρωτοχωρίσουν οι δίδυμοι με την είσοδό τους στο σχολείο. Τα δίδυμα παιδιά που είχαν εμπειρίες αποχωρισμού μεταξύ τους κατά τα προσχολικά χρόνια προσαρμόζονται **ευκολότερα** στο χωρισμό σε *διαφορετικές σχολικές τάξεις*. **Πριν το χωρισμό** τα παιδιά χρειάζονται προετοιμασία - μικρούς αποχωρισμούς, επισκέψεις στο χώρο του σχολείου πριν την έναρξη του σχολικού έτους, χρήση ιστοριών και παιχνίδια ρόλων με φανταστικούς ή και πραγματικούς χωρισμούς, όπως, για παράδειγμα, να αρχίσουν να κοιμούνται σε ξεχωριστά δωμάτια.

Η **επιθυμία** των διδύμων παιδιών να φοιτήσουν στην ίδια ή σε διαφορετική τάξη και να έχουν τους ίδιους ή/και διαφορετικούς φίλους πρέπει **να λαμβάνεται** σοβαρά **υπόψη** από εκπαιδευτικούς και γονείς. Πρόσφατες έρευνες έχουν δείξει ότι οι δίδυμοι προτιμούν να έχουν τους ίδιους φίλους και να είναι στην ίδια τάξη, εφόσον όμως αυτό δεν εμποδίζει την πρόοδό τους και δεν υπονομεύει την προσωπικότητα του ενός ή του άλλου. (Μαρκοδημητράκη & Κυπριωτάκη, 2008) Πρέπει επίσης να επισημανθεί, ότι η συναισθηματική *ανάγκη* των διδύμων για τη *φυσική παρουσία* του άλλου στο σχολείο ή στο σπίτι, στο διάβασμα ή στο παιχνίδι δεν ακυρώνει απαραίτητα την προσπάθειά τους *να είναι και να δείχνουν διαφορετικοί άνθρωποι*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:

Ιστορίες Διδύμων Ανά τον Κόσμο

Ανά τον κόσμο, αν ανατρέξει κανείς, θα βρει και θα διαβάσει πολλές ιστορίες που αναφέρονται σε δίδυμα αδέρφια, που είτε έχουν χωριστεί (συνήθως κατά την γέννα) και έχουν υιοθετηθεί από οικογένειες σε διάφορα σημεία του πλανήτη, είτε θα έρθει αντιμέτωπος με την «6^η αίσθηση» των δίδυμων αδελφών αλλά και με την ιδιαίτερη σχέση που αυτά αναπτύσσουν μέσα στα χρόνια.

Ένα παράδειγμα αποχωρισμού κατά τη γέννα αφορά και τις δίδυμες αδελφές, *Samantha Futerman* και *Anaïs Bordier*, οι οποίες χωρίστηκαν μόλις ήρθαν στον κόσμο. Όταν η 25 ετών, υιοθετημένη από τη Νότια Κορέα και ηθοποιός, Samantha Futerman, άνοιξε ένα μήνυμα στο Facebook, από μία άγνωστη με το όνομα Anaïs Bordier, δεν μπορούσε να φανταστεί ότι αυτή η « άγνωστη » θα της άλλαζε τη ζωή για πάντα. Η Sam υιοθετήθηκε από τη Νότιο Κορέα όταν ήταν βρέφος αλλά μεγάλωσε στο New Jersey με τους γονείς της και τους δυο της αδελφούς. Ποτέ δεν φανταζόταν ότι είχε αδελφή, όπως άλλωστε ούτε η ίδια η αδελφή της, η Anaïs – η οποία μεγάλωσε στο Παρίσι και είχε επίσης υιοθετηθεί από τη Ν.Κορέα – μέχρι που είδε μια ηθοποιό, με πρόσωπο ίδιο με το δικό της σε ένα βίντεο στο YouTube και αποφάσισε να επικοινωνήσει μαζί της μέσω των κοινωνικών δικτύων. Η διστακτική και αμφιλεγόμενη ανταλλαγή μηνυμάτων, μετέτρεψε γρήγορα τη δυσπιστία, σε μια μεγάλη έκπληξη και για της δύο κοπέλες, οι οποίες συνειδητοποίησαν ότι είχαν πολλά περισσότερα κοινά από την εμφάνισή τους και την ημέρα των γενεθλίων τους. Η ανακάλυψή τους μπορεί να περιγραφεί μόνο ως το αδιανόητο ταξίδι μιας ζωής - που ξεπερνά γλώσσες, ηπείρους, πολιτισμούς και τελικά αποδεικνύει ότι κανένας από αυτούς τους φραγμούς δεν μπορεί να διαταράξει τον άθραυστο δεσμό μεταξύ των αδελφών. (*King's College London, University of London, 2017*)

Ένα άλλο παράδειγμα δίδυμων αδελφών είναι αυτό της Amy και της Beth, ζευγάρι *πανομοιότυπων δίδυμων κοριτσιών* τα οποία δόθηκαν για υιοθεσία στη Νέα Υόρκη στα τέλη της δεκαετίας του 1960. Το συγκεκριμένο ζευγάρι, βρέθηκε στο επίκεντρο μιας έρευνας με επικεφαλή τον Dr. Peter Neubauer, ψυχιάτρου στο Psychoanalytic Institute του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης και διευθυντή του Archives Freud. Ταυτόχρονα με την υιοθεσία, δημιουργήθηκε ένα ολόκληρο επιτελείο ψυχολόγων, ψυχιάτρων, παιδιάτρων και άλλων παρατηρητών, που θα κατέγραφαν λεπτομερειακά

την πορεία τους, από τη βρεφική ως την εφηβική τους ηλικία. Τόσο οι θετοί γονείς όσο και τα ίδια τα παιδιά, δεν ήξεραν ότι είχαν κάποιο δίδυμο αδελφάκι. Αυτό που ήθελαν να εξετάσουν ήταν σε τι βαθμό το διαφορετικό οικογενειακό περιβάλλον θα επηρέαζε τις προσωπικότητες, τις συμπεριφορές, την ευφυΐα των δύο παιδιών, που ως μονοζυγωτικά δίδυμα, είχαν την ίδια γενετική προδιάθεση. Και τα δύο βρέφη δόθηκαν σε διαφορετικές οικογένειες στη Ν.Υόρκη, με ριζικώς διαφορετικά οικογενειακά περιβάλλοντα. Παρόλο που η εκάστοτε συμπεριφορά, τόσο της μητέρας όσο και του πατέρα της κάθε οικογένειας διέφεραν, με τους μεν να είναι πιο υποστηρικτικοί και τους δε περισσότερο επικριτικοί, τα δυο κορίτσια είχαν *σχεδόν ίδιες συμπεριφορές και ίδιο χαρακτήρα* όσο μεγάλωναν και παρουσίαζαν τις ίδιες αντιδράσεις.

Αυτό που πίστευαν οι ψυχολόγοι, ότι το περιβάλλον είναι αυτό που θα διαμορφώσει τους χαρακτήρες, μόλις είχε ανατραπεί. Οι διαφορετικές οικογενειακές συνθήκες στις οποίες είχαν μεγαλώσει τα δίδυμα, δεν είχαν διαμορφώσει ουσιαστικές διαφορές στο χαρακτήρα τους και στη συμπεριφορά τους αλλά, αντίθετα, τα δίδυμα ζούσαν **«παράλληλες ζωές»**, χωρίς να επηρεάζονται από τον περίγυρό τους και τα ερεθίσματα που αυτός τους μετέδιδε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6:

Σκεπτικό και στόχοι έρευνας

Τα δίδυμα αδέρφια έχουν βρεθεί κατά καιρούς στο επίκεντρο διαφόρων ερευνών και μελετών, που κατά κύριο λόγο αφορούσαν την ιατρική επιστήμη και απαντήσεις προς αυτή. Ένα παράδειγμα για το πόσο σημαντικό μπορεί να αποδειχθεί ένα ζεύγος δίδυμων αδελφών στην ιατρική, είναι το γεγονός ότι μελέτες που αφορούν δίδυμα έχουν καλύψει σχεδόν κάθε πτυχή της υγείας και της ιατρικής έρευνας στην Αυστραλία. Η ποικιλία των μελετών είναι εκπληκτική και οι μελέτες καλύπτουν ένα μεγάλο φάσμα της ιατρικής που σχετίζεται με το άσθμα, τον αυτισμό, το άγχος, την κατάθλιψη, την άνοια, την επιληψία, το διαβήτη, διάφορες καρδιακές παθήσεις, το τσιγάρο και το αλκοόλ, διαταραχές διατροφής, τη μυωπία και την τύφλωση, την ικανότητα ανάγνωσης, τη μετάβαση στο σχολείο. (*Twins Research Australia, 2017 & Human Research Program: Twins Study | The Research, NASA, 2017*)

Λίγες είναι οι μελέτες που έχουν εξετάσει τη φιλία αναφορικά με τα δίδυμα παιδιά. Μία από αυτές τις μελέτες έχει διερευνήσει το **ποιές** είναι οι **συνέπειες** της διδυμίας στο θεσμό της φιλίας αλλά και το πώς μπορεί η διδυμία να τροφοδοτήσει τη γνώση για τη φιλία σε ένα πιο γενικό πλαίσιο. (*Thorpe, 2003*) Η έρευνα υποστηρίζει την **ανάγκη** να **μελετηθούν οι διαδικασίες και οι μηχανισμοί της φιλίας** που δημιουργείται μεταξύ των διδύμων, καθώς τα ευρήματα θα μπορούσαν να διαφωτίσουν, όχι μόνο τις μελέτες περί φιλίας, αλλά και τη συμπεριφορική γενετική έρευνα.

Ακόμη, η μελέτη της ομάδας OATS (*Older Australian Twins Study*) ερευνά πολλούς συμπεριφοριστικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες αλλά κυρίως δίνει έμφαση στην ψυχική και σωματική δραστηριότητα των διδύμων κατά τη διάρκεια της ζωής τους (*όπως το ψυχολογικό τραύμα, η απώλεια γονέα νωρίς στη ζωή, μεταγενέστερες απώλειες και συμβάντα της ζωής, η κοινωνικοοικονομική ζωή, το αλκοόλ και η χρήση ναρκωτικών αλλά και η διατροφή). (*the OATS research team, 2009*)*

Οι πλειοψηφία των ερευνών μέχρι σήμερα αφορά περισσότερο θέματα που σχετίζονται με την ιατρική επιστήμη και τη μελέτη διάφορων μακροχρόνιων ζητημάτων. Ο λόγος που τα δίδυμα παιδιά τοποθετούνται τόσο στο επίκεντρο της επιστήμης οφείλεται στη δυνατότητα αυτού του είδους σχέσης να συνεισφέρουν στη

γενικότερη κατανόηση και γνώση της υγείας και της ασθένειας στον άνθρωπο. Συγκεκριμένα, η μελέτη των διδύμων μπορεί να διαδραματίσει **σημαντικό ρόλο** στην κατανόηση της **αλληλεπίδρασης** μεταξύ **γονιδίων και περιβαλλοντικών** παραγόντων. Μελετώντας τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ και μέσα στα δίδυμα ζεύγη, έχουν ανακαλυφθεί κρίσιμα ευρήματα για σύνθετες ασθένειες. Η έρευνα με τα δίδυμα μπορεί να :

- ❖ **Εκτιμήσει τις επιπτώσεις των γενετικών και περιβαλλοντικών παραγόντων στο γιατί οι άνθρωποι διαφέρουν σε ό,τι αφορά την υγεία και την ασθένεια**
- ❖ **Μπορεί να εντοπίσει πιο εύκολα τις αιτίες των ασθενειών και της υγείας, **συνδυάζοντας μεταβλητές** όπως η ηλικία, το φύλο και το περιβάλλον**
- ❖ **Διευκολύνει τις μελέτες που αφορούν το φύλο και τις ασθένειες σε διαφορετικά φύλα**
- ❖ **Παρέχει ένα ισχυρό μοντέλο για επιγενετικές μελέτες**

Ωστόσο, *δεν υπάρχει επάρκεια σε μελέτες* για τη συμπεριφορά των ίδιων των διδύμων, τόσο μεταξύ τους, όσο και για την αλληλεπίδρασή τους με τον κοινωνικό τους περίγυρο. Δηλαδή, το κενό υπάρχει στη μελέτη της διδυμίας αποκλειστικά μέσα στη σχέση των διδυμων αδελφών, στο πόσο ιδιαίτερη αυτή είναι, στη γενικότερη ζωή και καθημερινότητά τους.

Η συγκεκριμένη εργασία επιχείρησε να προσεγγίσει ερευνητικά την σχέση που αναπτύσσουν τα δίδυμα αδέλφια, μέσα από τη δική τους εμπειρία και ζωή αλλά και μέσα από την οπτική των γονέων. Ο **σκοπός** της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνηθεί το είδος της σχέσης που χτίζεται ανάμεσα στα δίδυμα αδέλφια, μέσα από τα λεγόμενα των ίδιων. Επιπρόσθετα, επιχειρήθηκε να διευκρινιστεί, τί είναι αυτό που κάνει τα δίδυμα αδέλφια ξεχωριστά, και κατά συνέπεια, και τη σχέση τους, το αν υπάρχει ειδοποιός διαφορά ανάμεσα σε αυτή τη σχέση, και στη σχέση των μη διδυμων αδελφών, καθώς και τις δυσκολίες και ευκολίες που αντιμετωπίζει ένα τέτοιο ζεύγος στο πέρασμα του χρόνου αλλά και στα διάφορα ηλικιακά στάδια.

Ως βασικοί στόχοι ορίστηκαν το να διαπιστωθεί κατά πόσο υφίσταται η ύπαρξη ή όχι «6^{ης} αίσθησης», δηλαδή της λεγόμενης «τηλεπάθειας» στα δίδυμα αδέλφια. Ακόμη, έγινε προσπάθεια να εξετασθεί η σχέση υπό το πρίσμα του σχολείου και το πώς αυτό επιδρά στη γενικότερη στάση τους. Επίσης, στόχος της έρευνας υπήρξε το να βρεθούν τα δύσκολα και τα εύκολα στάδια και γεγονότα στη ζωή του διδύμου,

αλλά και, τέλος, να αναδυθεί μέσω των λεγόμενων των ίδιων των παιδιών, το αν υπάρχει κάποιο είδος μεροληψίας από την πλευρά των γονέων, σε ένα από τα δύο μέρη του ζεύγους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7:

Μεθοδολογία

I. Μέθοδος

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε με ποιοτική μεθοδολογία. Μια παραλλαγή της ποιοτικής μεθόδου αναφέρει ότι αντικείμενο έρευνας εδώ στην ουσία *είναι η υποκειμενική ερμηνεία της πραγματικότητας, ο υποκειμενικός τρόπος κατανόησης του κόσμου*. Σε αυτόν τον τύπο έρευνας έχουμε να κάνουμε με την κατανόηση (από την πλευρά του ερευνητή) της κατανόησης (του ερευνώμενου προσώπου). Το υποκείμενο συμμετέχει ενεργά στην ερευνητική αυτή διαδικασία, καθώς από αυτό σε μεγάλο βαθμό εξαρτάται η ροή, η κατεύθυνση και τα όρια της συζήτησης και αυτό καθορίζει το τελικό περιεχόμενο της ερμηνείας του ερευνητικού υλικού. (*Ίσαρη, Πουρκός, 2015*)

Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας ολοκληρώθηκαν *3 ημιδομημένες συνεντεύξεις*, (με τα ζεύγη των διδύμων να απαντούν μαζί), οι οποίες στηρίχθηκαν και αφορούσαν την *εμπειρία* τόσο των *διδύμων* όσο και της *μητέρας*, με την ίδια την διδυμία και πώς αυτή διέπει και επηρεάζει τη ζωή τους. Κεντρικός στόχος της έρευνας, ήταν να αποτυπώσουν, μητέρα και δίδυμα, τις εμπειρίες τους στο πώς βιώνουν αυτόν τον ιδιαίτερο δεσμό, ακόμη και μέσα από παραδείγματα διαφόρων περιστατικών. Η συγκεκριμένη μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε για την επίτευξη αυτού του στόχο θα αναλυθεί στη συνέχεια.

II. Συμμετέχοντες

Ο αριθμός των ατόμων και των χώρων όπου πραγματοποιείται μια δειγματοληψία, διαφέρει από μία ποιοτική μελέτη, σε μία άλλη. (*Creswell, 2011*) Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν δυο ζεύγη διδύμων αδελφών καθώς και μια πολύτεκνη μητέρα διδύμων και μη παιδιών, με κοινό χαρακτηριστικό τη διδυμία. Το συγκεκριμένο δείγμα διαθέτει ένα μεγάλο ηλικιακό εύρος, καθώς ξεκινά από την ηλικία των 6,5 χρόνων, περνά από αυτή των 16 ετών και φτάνει σε αυτή των 39 ετών. Αποτελεί μια σκόπιμη δειγματοληψία, δηλαδή τα άτομα επιλέχθηκαν εκ προθέσεως προκειμένου να διερευνηθεί το θέμα της μελέτης. Σε αυτό το είδος δειγματοληψίας χρησιμοποιείται ένα κριτήριο για την επιλογή των συμμετεχόντων για την εξασφάλιση «πλούτου πληροφοριών». (*Patton 1990, σελ 169*)

Το δείγμα περιελάμβανε άτομα και των δύο φύλων, καθώς και τα δύο ζεύγη διδύμων είναι ετερόφυλα και τα δίδυμα της πολύτεκνης μητέρας είναι κορίτσια. Το πρώτο (ετερόφυλο) ζεύγος έχει την ηλικία των 16 ετών και είναι μαθητές Λυκείου. Το δεύτερο ζεύγος, είναι ενήλικο και 39 ετών, με τη γυναίκα να είναι ιδιωτική υπάλληλος με πανεπιστημιακή μόρφωση (είναι και η μητέρα των 16 ετών διδύμων της παρούσας έρευνας) και τον άντρα (πατέρας δύο παιδιών) να είναι δημόσιος υπάλληλος με επίσης πανεπιστημιακή μόρφωση. Η μητέρα των διδύμων κοριτσιών (και μητέρα ακόμη τριών παιδιών) είναι 45 ετών και ασχολείται με τα οικιακά ενώ τα δίδυμα κορίτσια της είναι 6,5 ετών και πηγαίνουν στο Δημοτικό σχολείο.

Στην ποιοτική έρευνα δεν υπάρχουν αριθμητικοί περιορισμοί και σταθεροί κανόνες ως προς το μέγεθος του δείγματος (*Ιωσηφίδης, 2008 - Patton, 2002*). Το δείγμα, ωστόσο, δεν χρειάζεται να είναι ποσοτικά μεγάλο. Αντιθέτως, αυτό μπορεί να λειτουργήσει αρνητικά, εάν ο στόχος του ερευνητή είναι η ανάδειξη υποκειμενικών και ξεχωριστών χαρακτηριστικών και η σε βάθος κατανόηση των εμπειριών (*Μαντζούκας, 2007*). Το μέγεθος του δείγματος στην παρούσα μελέτη προσδιορίστηκε από τον τρόπο ανάλυσης των δεδομένων (θεματική ανάλυση δεδομένων) και τους περιορισμούς που αυτή μπορεί να επιφέρει λόγω του όγκου της ανάλυσης. Το μικρό μέγεθος των δειγμάτων υπαγορεύεται και από πρακτικούς λόγους, καθώς το κόστος και κυρίως ο χρόνος που απαιτείται για τη συλλογή και ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων θα καθιστούσαν εξαιρετικά δύσκολο προς διαχείριση ένα πολύ μεγάλο δείγμα (*Mason, 2009*).

III. Εργαλείο Συλλογής Δεδομένων

Ανάλογα με τον βαθμό δόμησης ή τυποποίησης της συνέντευξης από τους ερευνητές, μπορούμε να διακρίνουμε την ημι-δομημένη και τη μη δομημένη ποιοτική συνέντευξη. Τα δεδομένα στην παρούσα έρευνα συλλέχθηκαν με την πραγματοποίηση ημι-δομημένων (εις βάθος) συνεντεύξεων. Ο λόγος που επιλέχθηκε αυτός ο τύπος συνέντευξης είναι διότι η ημι-δομημένη συνέντευξη αποτελείται από ένα σύνολο προκαθορισμένων, κατά κάποιον τρόπο, ερωτήσεων και χρησιμοποιείται συχνά από νέους ποιοτικούς μελετητές ώστε να έχουν έναν οδηγό για τα θέματα που θεωρούν ότι είναι σημαντικά να καλύψουν στο πλαίσιο της συνέντευξης. Ο συγκεκριμένος τύπος συνέντευξης παρουσιάζει ευελιξία: α) *ως προς την τροποποίηση του περιεχομένου των ερωτήσεων ανάλογα με τον ερωτώμενο*, β)

ως προς την εμβάθυνση σε κάποια θέματα με συμμετέχοντες που κρίνονται κατάλληλοι, γ) ως προς τη σειρά με την οποία τίθενται οι ερωτήσεις και δ) ως προς την πρόσθεση ή αφαίρεση ερωτήσεων ή θεμάτων για συζήτηση. (Ίσαρη, Πουρκός, 2015). Έτσι, σχεδιάστηκε ένας οδηγός ερωτήσεων με βάση το σκοπό της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα, με ερωτήσεις που αφορούν το σχολείο, τη σχέση , τη γενική συμπεριφορά των διδύμων.

IV. Η Διαδικασία Συλλογής Δεδομένων

Οι συμμετέχοντες και συμμετέχουσες αυτής της έρευνας προσεγγίστηκαν από την ίδια την ερευνήτρια, καθώς υπήρχε προσωπική γνωριμία, είτε με τους ίδιους του συνεντευξιαζόμενους είτε με μέλη της οικογενείας τους. Αφού λοιπόν ενημερώθηκαν οι συμμετέχοντες για τους στόχους της έρευνας και τον τρόπο συλλογής των δεδομένων, συζητήθηκε η ακριβής ώρα και ο τόπος που θα λάμβαναν χώρα οι συνεντεύξεις. Οι τελικοί συμμετέχοντες της έρευνας ήταν ακριβώς αυτοί που ερωτήθηκαν αρχικά, δηλαδή δεν υπήρχαν αντιρρήσεις ή αρνήσεις συμμετοχής. Ήταν ευέλικτοι, σε ό,τι αφορά τον τόπο και την ώρα, με αποτέλεσμα όλες οι συνεντεύξεις να πραγματοποιηθούν στις οικείες τους.

Στην αρχή της ατομικής συνάντησης, οι συμμετέχοντες / ουσες ενημερώθηκαν προφορικά για την έρευνα, τη διεξαγωγή της συνέντευξης και τη διαδικασία της μαγνητοφώνησης και απομαγνητοφώνησης των δεδομένων. Οι συνεντεύξεις διήρκησαν από 30 έως 45 λεπτά η καθεμία και πραγματοποιήθηκαν τον Ιούνιο του 2017. Η καταγραφή τους έγινε σε ψηφιακά αρχεία, τα οποία απομαγνητοφωνήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν για την θεματική ανάλυση των δεδομένων. Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας τα αρχεία ήχου θα διαγραφούν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8:

Αποτελέσματα

Αφού αναλύθηκαν τα δεδομένα των συνεντεύξεων της παρούσας έρευνας, σχηματίστηκαν τρία υπέρ -θέματα με κάποια επιμέρους υπό - θέματα. Ακολούθως παρατίθεται ο πίνακας των αποτελεσμάτων.

ΥΠΕΡ-ΘΕΜΑΤΑ	ΥΠΟ-ΘΕΜΑΤΑ
1)Ο δεσμός ανάμεσα στα δίδυμα αδέρφια	<ul style="list-style-type: none">+ Σχέση+ Διαφορές+ «Τηλεπάθεια»+ Χωρισμός - Αποχωρισμός
2)Η σχέση των διδύμων στα πλαίσια του σχολείου	<ul style="list-style-type: none">+ Μαζί ή χωριστά+ Η σχέση ανάμεσά τους+ Η συμπεριφορά συμμαθητών & δασκάλων
3)Τα στάδια της ζωής τους	<ul style="list-style-type: none">+ Οι δυσκολίες και οι χαρές+ Τα εύκολα και τα δύσκολα χρόνια+ Η συμπεριφορά των γονέων

Στην συνέχεια αναλύονται διεξοδικά τα υπέρ-θέματα και τα υπό - θέματα, με την παράθεση των χαρακτηριστικών αποσπασμάτων από τις συνεντεύξεις.

1.Ο δεσμός ανάμεσα στα δίδυμα αδέρφια

Στο συγκεκριμένο υπέρ-θέμα, περιγράφεται, τόσο από τους γονείς, όσο και από τα ίδια τα αδέρφια, η ξεχωριστή σχέση που υπάρχει ανάμεσά τους αλλά και οι διαφορές στη σχέση συγκριτικά με τα άλλα αδέρφια. Ακόμη, διαπιστώνεται αν υπάρχει και σε ποιο βαθμό η λεγόμενη «τηλεπάθεια» μεταξύ τους αλλά και πώς η σχέση τους

επηρεάζει τις αντιδράσεις τους στον χωρισμό-αποχωρισμό τους. Στόχος, να ανακαλυφθεί αν και σε ποιό βαθμό διαφέρει η σχέση και το δέσιμο των δίδυμων αδελφών από αυτή των « απλών » αδελφών, το αν η σχέση αυτή χαρακτηρίζεται από φιλία ή από ανταγωνισμό και να διαπιστωθεί κατά πόσο οι συμμετέχοντες, υποστηρίζουν την ύπαρξη 6^{ης} αίσθησης, δηλαδή «τηλεπάθειας».

Η σχέση

Η σχέση ανάμεσα στα δίδυμα αδέρφια χαρακτηριζόταν ανέκαθεν ως κάτι ξεχωριστό, ως ένα δέσιμο μοναδικό, το οποίο ξεχωρίζει και δεν μπορεί να συγκριθεί με αυτό που έχουν τα άλλα αδέρφια. Αναμφίβολα, υπάρχει στενή σύνδεση ανάμεσα στα δίδυμα. Δεδομένου ότι μοιράζονται τον ίδιο χώρο κατά τη διάρκεια της εμβρυϊκής ανάπτυξης, συνήθως αναπτύσσεται ένας σωματικός και συναισθηματικός δεσμός μεταξύ τους από τη στιγμή που γεννιούνται. Αυτός ο δεσμός παραμένει σε όλη τη ζωή τους ως ένα ξεχωριστό σύμβολο της ταυτότητάς τους ως δίδυμο ζευγάρι. (*ΚΥΠΡΑΙΟΥ* , 2016) Τόσο τα δίδυμα αδέρφια αυτής την έρευνας, όσο και η μητέρα των δίδυμων κοριτσιών, έρχονται να επιβεβαιώσουν την επικρατούσα άποψη, καθώς μέσω των απαντήσεών τους αναφύεται το πόσο τελικά μοναδικό και δυνατό είναι αυτό το δέσιμο σε αυτό το είδος της σχέσης.

Για παράδειγμα:

*« Η σχέση τους διαφέρει πολύ. Κάνουν τα πάντα μαζί. Είναι πολύ δεμένες. Δεν έχουν χωριστεί ποτέ, από δική τους επιλογή. Ούτε καν έχουν κοιμηθεί χωριστά.(..) Μπορεί να μαλώνουν, σε σημείο που λες θα πάθουν κάτι, αλλά έτσι και πάρεις τη μία μακριά από την άλλη, είναι σαν να τις σκοτώνεις. Είναι κάτι που το είχαν ανέκαθεν. Ακόμη και από πιο μικρές.(..) Είναι κάτι που δεν το έχω ζήσει με τα άλλα μου παιδιά. Ήταν ανεξάρτητοι. Καμία σχέση με αυτό που έχουν αυτές οι δυο. » (**Μητέρα δίδυμων κοριτσιών – 6,5 ετών**)*

« Η σχέση μας διαφέρει, συγκριτικά με την σχέση των υπόλοιπων αδελφών. Σε σχέση με ό,τι βλέπουμε γύρω μας δηλαδή. Πάντα διέφερε. Ακόμη και οι γύρω μας, μας έλεγαν ότι είμαστε διαφορετικοί, ότι έχουμε ένα δέσιμο που μπορεί κάποιος να το διακρίνει και που διαφέρει. Μπορεί να μαλώνουμε, αλλά όλοι μαλώνουν και θεωρούμε

ότι είναι και υγιές. Δεν κάνουμε κάποια προσπάθεια για να είμαστε έτσι. Φερόμαστε σαν κολλητοί φίλοι. Και αυτό μας λένε ότι βγάζουμε προς τα έξω. Δεν είμαστε απλά αδέρφια. Λέμε τα πάντα. Είμαστε φίλοι, κολλητοί. Οι άλλοι είναι απλά αδέρφια. » (**Δίδυμα ετερόφυλα αδέρφια, 16 ετών**)

« Η σχέση μας θεωρώ είναι πιο ζέστη από ότι αυτή ανάμεσα στα άλλα αδέρφια, πιο δεμένη. Νιώθουμε ο ένας τον άλλον έντονα. Έχουμε ένα διαφορετικό δέσιμο. Εντάξει, ίσως είναι και υπερβολικό αλλά θεωρώ ότι έχουμε το πιο γερό δέσιμο που θα μπορούσαν να έχουν δυο αδέρφια. Εννοείται πως θεωρώ ότι διαφέρει η σχέση ανάμεσα στα δίδυμα αδέρφια, από αυτή ανάμεσα στα υπόλοιπα. Ξεκάθαρα. Και το πιστεύω και το βλέπω και το βιώνω εδώ και σαράντα περίπου χρόνια. Ειδικά τώρα που τη “συγκρίνω” με αυτή που έχουν αναπτύξει τα δικά μου παιδιά, που δεν είναι δίδυμα. » (**Δίδυμα ετερόφυλα αδέρφια, 39 ετών**)

Από τα παραπάνω αποσπάσματα μπορεί να συμπεράνει κανείς και να διαπιστώσει ότι το **δέσιμο στα αδέρφια διαφέρει**. Είναι μια “θεωρία” που έρχεται να επιβεβαιωθεί. Ωστόσο, τόσο η μητέρα των διδύμων κοριτσιών όσο και τα ίδια τα δίδυμα αδέρφια, περιγράφουν ένα αλλιώτικο δέσιμο, όπου δεν προσδιορίζεται επακριβώς τί είναι αυτό που κάνει τη σχέση διαφορετική. Και στις τρεις συνεντεύξεις, περιγράφεται ένα γερό δέσιμο, μια “ζέστη”, υπάρχει συναίσθηση ανάμεσα στα αδέρφια. Είναι μια σχέση που δεν “επιβλήθηκε”, αλλά επιλέχθηκε από τα ίδια τα αδέρφια. Μπορεί να διαφέρουν, αλλά αλληλοσυμπληρώνονται.

Αναλύοντας περαιτέρω τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, διακρίνουμε διαφορές στη σχέση που αναπτύσσουν μεγαλώνοντας τα δίδυμα αδέρφια μεταξύ τους, και σε αυτή που αναπτύσσουν τα μη δίδυμα αδέρφια. Διαφορές που αφορούν τον τρόπο επικοινωνίας (όπως το λεγόμενο ‘*twin talk*’), το δεσμό τους, το δέσιμό τους. Έχουν έναν τρόπο επικοινωνίας αλλιώτικο. Είναι δύο άνθρωποι που ξεκινούν να μοιράζονται τη ζωή τους από το πρώτο λεπτό, δημιουργώντας έτσι τις βάσεις για μια ξεχωριστή σχέση. Η «μυστική γλώσσα» των διδύμων: Το φαινόμενο της «μυστικής γλώσσας» ή « κρυπτοφαντασίας » ή « ιδιόγλωσσας » ή « αυτόνομης γλώσσας» ή «γλώσσας των διδύμων», πρόκειται για ένα σχετικά σπάνιο φαινόμενο που παρατηρείται πιο συχνά σε μονοζυγωτικούς διδύμους, παρά σε διζυγωτικούς, κατά τα βρεφικά και μεταβρεφικά χρόνια. Η «μυστική γλώσσα» δεν είναι μία αλλά πολλές,

αφού κάθε ζευγάρι διδύμων αναπτύσσει τη δική του. (ΜΑΡΚΟΔΗΜΗΤΡΑΚΗ - ΚΟΥΓΙΟΥΜΟΥΤΖΑΚΗΣ - ΚΟΚΚΙΝΑΚΗ, 1992) .Πολλά δίδυμα επικοινωνούν μεταξύ τους καλύτερα από ότι με τους άλλους ανθρώπους γιατί περνούν το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας μαζί: Μαθαίνουν πώς να διαβάζουν το ένα τις χειρονομίες και τις εκφράσεις του προσώπου του άλλου και πολλές φορές έχουν τη δική τους γλώσσα που κανένας άλλος δεν καταλαβαίνει (ιδιαίτερα τα μονωογενή). (Δρ.ΓΚΟΛΤΣΙΟΥ, 2016)

Για παράδειγμα:

«Είναι μια σχέση που χαρακτηρίζεται καθαρά από φιλία. Και τα άλλα μου παιδιά ήταν κοντά το ένα με το άλλο, αλλά όχι σε αυτό το επίπεδο. Είναι πολύ πιο δεμένες από τα άλλα παιδιά. Η επικοινωνία τους είναι πολύ πιο απλή, δεν τσακώνονται τόσο συχνά ούτε τόσο εύκολα και αυτό γιατί καταλαβαίνει αστραπιαία η μία τι θέλει η άλλη και είναι πρόθυμη να της το δώσει, χωρίς πολλά λόγια. Τα μεγαλύτερά μου παιδιά είχαν μεγαλύτερο εγωισμό. Δεν μοιράζονταν τόσο εύκολα και δεν καταλάβαιναν τις 'ανάγκες' του άλλου. Λόγω ηλικίας θεωρώ.» **(Μητέρα δίδυμων κοριτσιών – 6,5 ετών)**

«Αυτό που μας έλεγαν όσοι μας ζούσαν και μας ζουν ακόμη είναι σαν να αλληλοσυμπληρωνόμαστε. Επειδή είμαστε στην ίδια ηλικία, μπορεί εύκολα να καταλάβει ο ένας τον άλλον, γιατί ουσιαστικά περνάμε από τα ίδια στάδια και τις ίδιες δυσκολίες. Δεν χρειάζεται να λέμε πολλά. Υπάρχει αμοιβαία αγάπη. Μου φαίνεται πολύ απλό και εύκολο να μεγαλώνουμε έτσι, ταυτόχρονα. Βέβαια από την άλλη πλευρά, έχεις να διαχειριστείς ,πέραν των δικών σου προβλημάτων και του άλλου. Τουλάχιστον όμως ξέρει ο καθένας πώς ακριβώς νοιώθει ο άλλος.(..)Είναι μια σχέση κολλητών φίλων ,η οποία δεν χρειάστηκε και ιδιαίτερη προσπάθεια για να χτιστεί.» **(Δίδυμα ετερόφυλα αδέρφια,16 ετών)**

«Γενικά τα δίδυμα αδέρφια ,όπως και εμείς, νοιώθουν έντονα το ένα το άλλο. Είναι μια διαφορετική σχέση. Τα υπόλοιπα αδέρφια θα τα δεις να μαλώνουν, να καβγαδίζουν ,ακόμη και για τον πιο ασήμαντο λόγο. Εμείς, όσο ουτοπικό και απίστευτο κι αν ακούγεται, δεν μαλώσαμε ποτέ. Σε ό,τι αφορά εμάς τους δυο τουλάχιστον, και αποκλειστικά τη δική μας σχέση, δεν ήρθαμε ποτέ σε ρήξη. Οι τόνοι ίσως να ανέβαιναν όταν συζητούσαμε για κάποιο πρόβλημα του άλλου, αλλά σαν T κ P δεν

μαλώσαμε .Μεγαλώσαμε μαζί, περάσαμε από τις ίδιες καταστάσεις και ειδικά τώρα δεν χρειάζεται καν να πούμε κάποια πράγματα γιατί και μόνο μια ματιά αρκεί για καταλάβουμε τί θέλει, τί νοιώθει, τί έχει ο άλλος. Όταν μεγαλώνεις παράλληλα με κάποιον, μπορείτε να αναπτύξετε έναν δικό σας κώδικα επικοινωνίας. Πιστεύω ότι αυτό είναι και το ανώτερο επίπεδο σε μια σχέση, να μπορείς να επικοινωνείς εύκολα και απλά, χωρίς πολλά με τον άλλον.» (Δίδυμα ετερόφυλα αδέρφια,39 ετών)

Από τα αποσπάσματα μπορούμε να καταλάβουμε ότι το να μεγαλώνεις παράλληλα με κάποιον άλλον, με τον αδελφό σου, μπορεί να επηρεάσει σημαντικά το δέσιμο που έχετε. Τα δίδυμα λοιπόν, επειδή μοιράζονται τα πάντα, (καταστάσεις, συμπεριφορές, στάδια ανάπτυξης κλπ), είναι σε θέση να αναπτύξουν και ένα διαφορετικό δέσιμο μεταξύ τους αλλά και έναν δικό τους τρόπο επικοινωνίας, πολύ πιο απλό από κάθε άλλο. Περνούν το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας τους μαζί, αναπτύσσονται στον ίδιο χώρο και παίρνουν τα ίδια ερεθίσματα. Αυτό που τους διακρίνει περισσότερο από τα άλλα παιδιά, είναι το ζήτημα του μοιράσματος. Το ζήτημα του μοιράσματος στους διδύμους είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον. Είναι κάτι που το κάνουν συνήθως αυθόρμητα ήδη από τη σύλληψή τους καθώς αναπτύσσονται στο ίδιο ενδομήτριο περιβάλλον με τη διαρκή φυσική παρουσία ενός διδύμου καθ' όλη τη διάρκεια της κύησής τους. Η εμπειρία του μοιράσματος συνεχίζεται και μεταγεννητικά, καθώς μοιράζονται από την προσοχή και το ενδιαφέρον των γονιών τους, έως τα παιχνίδια και το δωμάτιό τους. Αυτό δηλαδή που τα μη δίδυμα παιδιά προσχολικής ηλικίας καλούνται να δημιουργήσουν στο νηπιαγωγείο στο πλαίσιο των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων με τους συνομηλίκους τους, οι δίδυμοι αυτής της ηλικίας το κάνουν ήδη από την αρχή της ζωής τους. (ΜΑΡΚΟΔΗΜΗΤΡΑΚΗ, 2011) Ίσως να είναι και αυτό που ορίζει αυτή τη σχέση ως ξεχωριστή, που κάνει αυτό το δέσιμο μοναδικό. Υπάρχει μια a priori κατανόηση των αναγκών του άλλου.

«Τηλεπάθεια»

Το ζήτημα της 6^{ης} αίσθησης, της «τηλεπάθειας», του αν υπάρχει ή όχι δηλαδή, μεταξύ των διδυμων αδελφών, είναι ένα αμφιλεγόμενο θέμα στο οποίο η επιστημονική κοινότητα δεν έχει καταφέρει ακόμη να απαντήσει με σιγουριά, παρά τα πολλά παραδείγματα και περιστατικά αυτής της 6^{ης} αίσθησης ανά τον κόσμο, ανάμεσα σε αδέρφια που είτε βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση και 'νοιώθουν' κάτι

είτε βιώνουν ψυχοσωματικά τον πόνο του αδελφού τους. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα δυο αδελφών, του **Craig and Brenton Gurney**. Αποτελούν ζευγάρι **μονοζυγωτικών, πανομοιότυπων διδύμων** που μεγάλωσαν ως αχώριστα μικρά αγοράκια και συνέχισαν να είναι κοντά και στην ενήλικη ζωή τους. Αυτός ο στενός δεσμός δοκιμάστηκε όταν ο ένας από τους δύο ήρθε αντιμέτωπος με μια πολύ σπάνια μορφή καρκίνου. Όταν ο Craig ήταν 43 ετών υποβλήθηκε σε μια θεραπεία για ένα διακεκομμένο χόρδωμα το 2011, (ένα σπάνιο είδος καρκίνου των οστών, που διαμορφώνει έναν όγκο στη βάση του κρανίου). Ο δίδυμός του ο Brenton, ήταν δίπλα του σε κάθε στάδιο. Το περίεργο είναι ότι σε αυτή την ιστορία αυτός που ανησυχούσε ότι έχει καρκίνο στον εγκέφαλο ήταν ο Brenton, καθώς αυτός ήταν που είχε πολύ συχνούς πονοκεφάλους. Ο Brenton αποφάσισε να συμμετάσχει σε μια ερευνητική μελέτη για διδύμους που περιελάμβανε τη διεξαγωγή μιας μαγνητικής τομογραφίας του εγκεφάλου και ζήτησε από τον Craig να πάει μαζί του ως το δίδυμο ζευγάρι που χρειαζόταν η έρευνα. Τα αποτελέσματα για τον Brenton ήταν καθαρά αλλά ,προς έκπληξη, οδήγησαν στην ανακάλυψη ενός όγκου στη βάση του κρανίου του Craig. Σύμφωνα με τον Brenton η πρώτη του σκέψη ήταν « Έπρεπε να ήμουν εγώ », « Εγώ ήμουν αυτός που είχε τους πονοκεφάλους, εγώ χρειαζόμουν την μαγνητική, όχι ο αδελφός μου ». Αλλά οι πονόκεφαλοί του και η αποφασιστικότητά του για τη μαγνητική τομογραφία φαίνεται να ήταν αυτά που έσωσαν τη ζωή του αδελφού του. Ο Craig υπέστη μια δεκάωρη εγχείρηση στο ιδιωτικό νοσοκομείο Westmead στο Σύδνεϋ για να αφαιρέσει έναν όγκο σχεδόν πέντε εκατοστών. « Ήταν μια δύσκολη περίοδος για εμάς και την οικογένειά μας καθώς ήταν μια δύσκολη και ευαίσθητη επέμβαση και ήμασταν αβέβαιοι για το αν θα επιβίωνε ο αδελφός μου ». Τα αδέλφια ήταν πάντα κοντά αλλά αυτό το γεγονός και η ασθένεια τους έφερε ακόμη πιο κοντά. (Twins Research Australia) Στην παρούσα έρευνα, αυτή η άλλου τύπου επαφή και σύνδεση μεταξύ αδελφών, εντοπίζεται, και μάλιστα σε έντονο βαθμό, στα αδέλφια μεγαλύτερης ηλικίας αλλά δείγματά της φαίνεται να υπάρχουν ακόμη και στα δίδυμα κορίτσια μικρότερης ηλικίας. (6,5 ετών)

Για παράδειγμα:

« Ακόμη, δεν έχω αντιληφθεί κάποιο τέτοιο περιστατικό τηλεπάθειας ή κάτι παρόμοιο. Αν νιώθει κάτι η μία για την άλλη. Βέβαια, δεν ξέρω κατά πόσο μπορεί να θεωρηθεί

ως «6^η αίσθηση», αλλά όταν αρρωσταίνουν, αρρωσταίνουν μαζί. Όταν παθαίνει κάτι η μία μετά από λίγες μέρες θα το πάθει και η άλλη. Αυτό, ναι, το έχουν. Αλλά ακόμη δεν έχω είτε νιώσει είτε δει κάτι έντονα για να πω ότι όντως ισχύει. Θα σου πω απλά ότι στεναχωριούνται η μία για την άλλη. » (**Μητέρα δίδυμων κοριτσιών, 6,5ετών**)

« Γενικά, υπάρχουν πάρα πολλές φορές που έχουμε αισθανθεί αυτό που λένε – τηλεπάθεια-.Θα σου πω ένα παράδειγμα, ένα από τα πολλά. Ήμουν έξω,(Ε),και ένοιωσα ένα σφίξιμο, ότι κάτι θα γίνει σε κάποιο πολύ κοντινό μου άνθρωπο. Δεν μπορώ να το εξηγήσω, ήταν σαν προαίσθημα. Όταν γύρισα σπίτι, έμαθα ότι ο Α ήταν στο νοσοκομείο γιατί είχε σπάσει το πόδι του στο ποδόσφαιρο. Είναι ένα συναίσθημα που το έχουμε νιώσει και οι δυο, αρκετές φορές και πάντα έβγαινε αληθινό. » (**Ετερόφυλα δίδυμα αδέρφια, 16 ετών**)

« Θα σου πω ένα περιστατικό.

Πχ1

Όταν ήμασταν πιο μικροί, βρισκόμασταν σε διαφορετικά μέρη, δηλαδή δεν ήμασταν μαζί. Ο Τ είχε σπάσει το χέρι του. Εγώ όμως δεν το γνώριζα. Πονούσε το χέρι μου ακριβώς στο ίδιο σημείο, χωρίς όμως εγώ να έχω πάθει κάτι. »

Πχ2

« Άλλη φορά, είχα χτυπήσει πάλι νομίζω, κάτι τέτοιο, η Ρ όμως δεν το ήξερε. Κάποια στιγμή με παίρνει τηλέφωνο, χωρίς να ξέρει κάτι, και με ρωτάει αν την τάδε μέρα, την τάδε ώρα περίπου μου είχε συμβεί κάτι, αν είχα πάθει κάτι γιατί είχε νιώσει ένα παράξενο προαίσθημα. »

« Γενικά, έχουν συμβεί πολλά τέτοια περιστατικά. Στιγμές που κάθε φορά που πονάει ο ένας ,που κάτι θα του συμβεί, θα το νιώσει και ο άλλος. Είναι σαν να του κάνει σωματική συμπαράσταση. Ακόμη και όταν εγώ γεννούσα & είχα όλη την αγωνία και την ανησυχία, ο Τ ήταν στη δουλειά και μέχρι να γεννήσω ,ήταν λες και θα γεννούσε και αυτός. Είχε το ίδιο συναίσθημα. Ένοιωθε ακόμη και τον ίδιο πόνο, αν θα μπορούσε να ειπωθεί κάτι τέτοιο. » (**Δίδυμα ετερόφυλα αδέρφια, 39 ετών**)

Οι εμπειρίες των ερωτηθέντων είναι αυτές που έρχονται να δια φωτίσουν την **ύπαρξη** της **«τηλεπάθειας»** στη σχέση των αδελφών. Στην περίπτωση των μικρών

κοριτσιών, φαίνονται κάποια ψήγματα αυτής της αίσθησης, τα οποία όμως η μητέρα τους δεν τα χαρακτηρίζει έτσι. Η ποιότητα όμως των λεγόμενων της είναι ίδια με αυτή των υπόλοιπων αδελφών. Στα αδέλφια μεγαλύτερης ηλικίας η σύνδεση είναι αρκετά έντονη και σε **ψυχοσωματικό** βαθμό, καθώς βιώνουν ακόμη και τον πόνο ο ένας του άλλου. **Αισθάνονται έντονα** ο ένας τον άλλον, νοιώθουν όταν κάτι δεν πάει καλά, είναι 'συνδεδεμένοι' μεταξύ τους. Η ουσία και το σημαντικότερο σε αυτό το χαρακτηριστικό αυτής της σχέσης φανερώνεται από το γεγονός ότι όχι απλά 'αισθάνονται' κάποια πράγματα αλλά μπορούν ακόμη να βιώσουν και τον αληθινό πόνο του αδελφού τους.

Χωρισμός – Αποχωρισμός

Πώς αντιδρούν όμως τα δίδυμα αδέλφια όταν βρίσκονται μακριά το ένα από το άλλο; Αν πάρουμε σαν χαρακτηριστικό γνώρισμα των διδύμων την ιδιαιτερότητα της σχέσης τους, που διαφέρει από κάθε άλλη, τότε και το θέμα του αποχωρισμού τους θα αποτελεί και αυτό ένα ιδιαίτερο ζήτημα, όπως φαίνεται και από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, που είτε δεν μπορούσαν να αποχωριστούν ο ένας τον άλλον είτε, όταν γίνονταν προσπάθειες χωρισμού, υπήρχε έντονη αντίδραση και δυσαρέσκεια.

Για παράδειγμα:

*« Προσπαθούσα να τις χωρίσω γιατί μου έλεγαν όλοι να τις 'διαχωρίζω' για να κάνουν διαφορετικά πράγματα, "Θα παίρνεις τη μία εσύ και την άλλη ο μπαμπάς τους και θα πηγαίνετε ο ένας δεξιά και ο άλλος αριστερά". Το αποτέλεσμα ήταν μετά από πέντε - δέκα βήματα ,να ακούς & από τις δυο "θέλω την αδελφή μου". Και φυσικά καταλήγαμε και πάλι όλοι μαζί γιατί τα παιδιά δεν περνούσαν καλά και δεν μπορούσαν χωριστά(..). Τα άλλα μου παιδιά δεν το είχαν αυτό, δεν ενδιέφερε δηλαδή τον ένα που μπορεί να είναι ο άλλος. Ήταν ανεξάρτητα(..) Χώρια η μία από την άλλη έχουν μείνει μόνο για μερικές ώρες. Για παράδειγμα, μια μέρα η μία ζωγράφιζε και η άλλη είχε πάει με τον μπαμπά της στον οδοντίατρο. Όση ώρα έλειπε , η άλλη κοιτούσε το ρολόι και ρωτούσε πόσους κύκλους πρέπει να κάνει για να γυρίσει η αδελφή της. Την περίμενε μες την ανησυχία. Και η άλλη πάντα κάτι θα της έφερνε όταν γυρνούσε. » (**Μητέρα δίδυμων κοριτσιών, 6,5ετών)***

« Γενικά δεν έχουμε μείνει ποτέ χωριστά για κάποιο μεγάλο διάστημα. Ακόμη και στις διακοπές ,όταν πηγαίναμε για παράδειγμα στο χωριό ,πάντα φροντίζαμε να πηγαίνουμε μαζί, ποτέ χωριστά ή σε διαφορετικές περιόδους.(..) Επίσης, μια φορά είχαμε μαλώσει και η Ε έκανε για πλάκα πως έφευγε από το σπίτι. Εγώ είχα τρελαθεί γιατί πίστευα πως το έκανε πραγματικά και βγήκα από το σπίτι σαν τρελός για να την βρω. Ανέκαθεν η επιλογή ήταν το 'μαζί'. Φροντίζαμε να είμαστε μαζί ,το θέλαμε. Ίσως τώρα που μεγαλώνουμε περισσότερο να ψάχνουμε για μεγαλύτερη ανεξαρτησία αλλά δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά, και πάλι. » (**Ετερόφυλα δίδυμα αδέρφια, 16 ετών**)

« Η μόνη φορά που μείναμε χωριστά ο ένας από τον άλλον ήταν ο αδελφός μου είχε πάει φαντάρος. Τα υπόλοιπα χρόνια, μέχρι και τώρα, είμαστε μαζί. Ακόμη και όταν παντρεύτηκα εγώ και ήμουν τότε σε άλλο σπίτι, είχαμε καθημερινή επαφή, ερχόμουν καθημερινά στο σπίτι. Όταν όμως ο αδελφός μου ήταν στο στρατό, ήταν μια σχετικά δύσκολη περίοδος. Είχαμε συνηθίσει να είμαστε μαζί, να μιλάμε, να μην υπάρχει μέρα σχεδόν που να μην επικοινωνήσουμε έστω για 5 λεπτά. Και ξαφνικά το να βρεθούμε δεν ήταν και τόσο απλό. Ήταν ένα περίεργο συναίσθημα. Ήταν λες και είχε χωριστεί το ένα σώμα σε δυο μέρη που βρίσκονταν σε διαφορετικές πόλεις. » (**Ετερόφυλα δίδυμα αδέρφια, 39 ετών**)

Όπως φαίνεται, τα δίδυμα αδέρφια **δεν προτιμούν την απόσταση**. Μεγαλώνοντας, έχουν συνηθίσει να είναι μαζί αλλά περνώντας τα χρόνια, έχει αρχίσει πια να γίνεται η επιλογή τους. Η παρέα τους, ο φίλος τους είναι ο αδελφός τους και είναι δύσκολο πια να τον αποχωριστούν για τον οποιοδήποτε λόγο. Εξαιτίας των διάφορων ηλικιακών σταδίων που υπάρχουν από τα αδέρφια της έρευνας, μπορούμε να πούμε με σιγουριά ότι αυτή η αχώριστη σχέση μεταξύ τους δεν είναι θέμα επιβολής από την πλευρά των γονέων. Ίσως αυτό να ίσχυε αν συνέβαινε μόνο στις μικρές ηλικίες και εξαλειφόταν όσο περνούσαν τα χρόνια . Όμως, η συνεχής επαφή και η αδυναμία αποχωρισμού του ενός από του άλλου στην πορεία της ζωής τους, είναι αυτή που αποδεικνύει ότι τα δίδυμα αδέρφια **επιλέγουν το 'μαζί'** , επιλέγουν τον αδελφό ως κολλητό τους, επιλέγουν μια σχέση με πρωταγωνιστή τον δίδυμό τους τον οποίο μπορούν να αποχωριστούν για λίγο μόνο χρονικό διάστημα.

2.Η σχέση των διδύμων στα πλαίσια του σχολείου

Στο υπέρ-θέμα αυτό, εξετάζεται το αν προτιμάται τα δίδυμα αδέρφια να είναι μαζί στο σχολείο και γιατί, πώς είναι η σχέση ανάμεσά τους υπό την σκεπή του σχολείου αλλά και ποιά είναι η συμπεριφορά του περιγύρου τους, δηλαδή τόσο των συμμαθητών τους όσο και των δασκάλων τους απέναντι τους. Στόχος, να ελεγχθεί αν τα δίδυμα αδέρφια αντιμετωπίζονται ως μονάδες ή ως αδιαίρετο σύνολο αλλά και πώς αντιδρούν τα ίδια σε ένα διαφορετικό περιβάλλον από αυτό του σπιτιού τους. Τα ερευνητικά δεδομένα για τα προσχολικά και τα σχολικά χρόνια των διδύμων σπανίζουν. Πολλά κράτη δεν προβλέπουν ότι στα νηπιαγωγεία και στα δημοτικά σχολεία φοιτούν δίδυμα παιδιά και, όταν έρχεται η στιγμή κάποιων αποφάσεων (π.χ. αν θα είναι τα δίδυμα στην ίδια ή σε διαφορετική τάξη, σε ίδιο ή σε διαφορετικό νηπιαγωγείο και δημοτικό σχολείο), τότε οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί μπορεί να διαφωνούν και να παίρνουν αποφάσεις τις οποίες σύντομα αναιρούν. (ΜΑΡΚΟΔΗΜΗΤΡΑΚΗ - ΚΟΥΓΙΟΥΜΟΥΤΖΑΚΗΣ - ΚΟΚΚΙΝΑΚΗ, 1992)

Η σχέση ανάμεσά τους

Από την αρχή της ζωής τους, από το πρώτο κίλας λεπτό, τα δίδυμα αποτελούν ένα αδιαχώριστο σύνολο. Και ως σύνολο αρχίζουν να πορεύονται στη ζωή τους. Οι γονείς επιλέγουν τα παιδιά τους να είναι στο ίδιο ή σε διαφορετικό σχολείο; Πώς αρχίζουν να διαχειρίζονται τη σχέση τους όταν βγουν έξω από το σπίτι και βρεθούν στα πλαίσια του σχολείου; Θα προτιμήσουν να συνεχίσουν το 'μαζί' ή θα χωρίσουν για λίγο τους δρόμους τους;

Για παράδειγμα:

« Στο σχολείο τις έχω βάλει μαζί. Δεν είχα βέβαια και άλλη επιλογή, να τις χωρίσω, αλλά και να είχα πάλι το ίδιο θα έκανα. Κατά τη γνώμη μου είναι καλύτερο και γι'αυτές. Νομίζω υπό άλλες συνθήκες θα είχαμε πρόβλημα, θα έλειπε η μία στην άλλη κλπ.(..) Παίζουν μαζί αλλά σε γενικές γραμμές διατηρούν την ανεξαρτησία τους. Δεν κάθονται πάντα μαζί. Στην αρχή ήταν στο ίδιο θρανίο, γιατί έτσι ήθελαν, αλλά με τον καιρό χωρίστηκαν. Δεν έχουν θέμα να είναι σιαμαίες. Θα αναζητήσει σίγουρα η μία την παρέα της άλλης, αλλά θα περάσουν και αρκετό χρόνο με τις παρέες τους. Όταν, για παράδειγμα, θα έχει κάποιο πρόβλημα η μία θα τρέξει στην άλλη, και το αντίθετο.

Είναι τόσο μαζί όσο και χωριστά. Αυτά, όσον αφορά το δημοτικό. Στον παιδικό σταθμό και στο νηπιαγωγείο ήταν και πάλι μαζί. Εκεί το δύσκολο ήταν το να αποχωριστούν εμένα πιο πολύ. Αλλά προσαρμόστηκαν αρκετά γρήγορα. Εκεί ήταν πιο 'αχώριστες' από ότι τώρα στο δημοτικό. » (**Μητέρα δίδυμων κοριτσιών, 6,5 ετών**)

« Ήμασταν πάντα μαζί στο σχολείο. Από το νηπιαγωγείο μέχρι και σήμερα στο Λύκειο. Και επειδή μας είχαν βάλει μαζί και γιατί το θέλαμε. Νομίζω θα ήταν δύσκολο να βρισκόμασταν σε διαφορετικά σχολεία. Όχι τόσο για εμένα, όσο για την αδελφή μου. Ήταν πολλή κολλημένη πάνω μου. Τόσο στο νηπιαγωγείο, όσο και στις αρχές του Δημοτικού. Ένιωθε ανασφάλεια αν δεν ήμασταν μαζί και εγώ ένιωθα άσχημα που την έβλεπα έτσι. Προσπαθούσα να την καθησυχάσω. Ήθελε να είναι μόνο μαζί μου, είχε πάθει κάτι σαν αγοραφοβία. Και νομίζω το γεγονός ότι τελικά βρισκόμασταν στο ίδιο σχολείο τη βοήθησε να το ξεπεράσει, γιατί είχε εμένα που μπορούσα να την καταλάβω αρκετά καλά και να βγούμε μαζί από αυτή την κατάσταση.(..)Αν και βρισκόμασταν σε διαφορετικές παρέες, φρονιζαμε να έχει επαφή ο ένας με τον άλλον. Ίσως για ασφάλεια και σιγουριά ότι όλα είναι καλά. Αν γίνει κάτι, η αδελφή μου είναι αυτή που θα τρέξω να το πω, όπως και το αντίθετο. Είναι ο πιο κοντινός μου άνθρωπος εντός και εκτός σχολείου, η κολλητή μου και έτσι παραμένει και στο σχολείο απλώς δεν είμαστε τόσο 'κολλητά' όσο εκτός αυτού. » (**Ετερόφυλα δίδυμα αδέρφια, 16 ετών**)

« Ανέκαθεν ήμασταν μαζί. Ήταν επιλογή των γονιών μας αλλά ούτε σε εμάς είχε περάσει ποτέ η ιδέα του να βρισκόμαστε χώρια, έστω και στο σχολείο. Οπότε και δική μας επιλογή να ήταν ,πάλι το ίδιο σχολείο θα επιλέγαμε. Δεν μας άρεσε καθόλου το να είμαστε χωριστά. Το αντίθετο ακριβώς. Κάθε χρόνο υπήρχε άγχος μη τυχόν και μας βάλουν σε διαφορετικά σχολεία. Σίγουρα ήταν και συνήθεια αλλά έγινε επιλογή.(..)Ανήκαμε σε άλλες παρέες ο καθένας αλλά πάντα στο προαύλιο ο ένας 'έψαχνε' τον άλλον ,έστω να τον βλέπει, ότι είναι καλά με τους φίλους του. Δεν χρειαζόμασταν πολλά. Μια ματιά αρκούσε. Αν συνέβαινε κάτι, τότε θα πήγαινε ο ένας στον άλλον. » (**Ετερόφυλα δίδυμα αδέρφια, 39 ετών**)

Όπως διαφαίνεται, οι **γονείς** είναι αυτοί που έχουν τον **καθοριστικό ρόλο** για το αν τα δίδυμά τους θα ενταχθούν σε ίδιο ή σε διαφορετικό σχολείο. Ωστόσο, αυτή η

αρχική προεπιλογή των γονέων, γίνεται, στο μέλλον, και επιλογή των ίδιων των παιδιών, καθώς δεν θα μπορούσαν να φανταστούν το να είναι σε διαφορετικά περιβάλλοντα, όπως φαίνεται από τα λεγόμενά τους. Σε άλλες περιπτώσεις, υπάρχει ακόμη και ο φόβος μήπως διαχωριστούν, ενώ σε άλλες, η παρουσία του αδελφού είναι αυτή που βοηθάει να ξεπεραστεί κάποιος άλλος φόβος. Το περιβάλλον του σχολείου είναι αυτό που θα 'χωρίσει' για λίγο τα αδέλφια, τα οποία όμως θα ανατρέξουν το ένα στο άλλο σε κάποια δυσκολία. Η σχέση θα παραμείνει η ίδια και θα επιλεγούν οι εκάστοτε παρέες. Η επιθυμία των δίδυμων παιδιών να φοιτήσουν στην ίδια ή σε διαφορετική τάξη και να έχουν τους ίδιους ή/και διαφορετικούς φίλους πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη από εκπαιδευτικούς και γονείς. Πρόσφατες έρευνες έχουν δείξει ότι οι δίδυμοι **προτιμούν** να έχουν τους **ίδιους φίλους** και να είναι στην **ίδια τάξη**, εφόσον όμως αυτό δεν εμποδίζει την πρόοδό τους και δεν υπονομεύει την προσωπικότητα του ενός ή του άλλου (ΜΑΡΚΟΔΗΜΗΤΡΑΚΗ, 2009). Επίσης να επισημανθεί ότι η συναισθηματική ανάγκη των διδύμων για τη φυσική παρουσία του άλλου στο σχολείο ή στο σπίτι, στο διάβασμα ή στο παιχνίδι δεν ακυρώνει απαραίτητα την προσπάθειά τους να είναι και να δείχνουν διαφορετικοί άνθρωποι. (ΜΑΡΚΟΔΗΜΗΤΡΑΚΗ , 2011)

Η συμπεριφορά των συμμαθητών και των δασκάλων

Το περιβάλλον του σχολείου αποτελείται τόσο από τους συμμαθητές των διδύμων όσο και από τους δασκάλους τους. Πώς δέχεται και διαχειρίζεται αυτό το περιβάλλον τα αδέλφια; Το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσο ο περίγυρος των παιδιών θα τα διαχειριστεί ως ξεχωριστές προσωπικότητες ή αν θα τα θεωρεί ως μια αδιαίρετη μονάδα.

Για παράδειγμα:

« Το πρόβλημα που υπάρχει στο σχολείο είναι ότι κατά κύριο λόγο τις μπερδεύουν. Ειδικά οι δάσκαλοι. Με τα άλλα παιδιά είναι πιο εύκολο γιατί κατάφεραν γρήγορα να τις διαχωρίζουν. Ξέρουν ποιά είναι ποιά.(..) Δεν είχα ποτέ την εντύπωση ότι αντιμετωπίζονται ως σύνολο και όχι ξεχωριστά. Νομίζω ότι πάντα τις φέρονταν σαν ξεχωριστές προσωπικότητες. Ούτε οι ίδιες μου έχουν πει ποτέ κάτι τέτοιο. Επειδή διαφέρουν σαν χαρακτήρες, χρειάζονται και άλλο τρόπο αντιμετώπισης, οπότε θεωρώ

είναι και αυτό κάτι που βοήθησε.(..) Η καθεμία κάνει παρέα με διαφορετικά παιδιά. Υπάρχουν και κάποιοι κοινοί φίλοι αλλά κατά κύριο λόγο οι παρέες είναι διαφορετικές. Όχι, τις φέρονταν πάντα ως μονάδες. » (**Μητέρα δίδυμων κοριτσιών, 6,5 ετών**)

« Παρόλο που είμαστε αγόρι – κορίτσι, στις αρχές όλοι μας αντιμετώπιζαν ως αδιαίρετο σύνολο, ήμασταν ‘τα αδέλφια’ ή ‘τα δίδυμα’. Τόσο οι δάσκαλοί μας όσο και οι συμμαθητές μας. Χωρίς να κάτσουμε ποτέ στο ίδιο θρανίο. Από την αρχή. Στον παιδικό σταθμό αυτό ήταν πιο έντονο. Στο δημοτικό και με τα χρόνια άρχισε να αλλάζει και άρχισαν να μας αντιμετωπίζουν ως δυο διαφορετικούς ανθρώπους. » (**Ετερόφυλα δίδυμα αδέλφια, 16 ετών**)

« Μας αντιμετώπιζαν σαν μονάδες, ποτέ σαν δίδυμα. Και τον καθένα με την προσωπικότητά του. Και οι δάσκαλοι και οι συμμαθητές μας. Ήμασταν απλά σαν όλους τους άλλους ,απλά ήμασταν αδέλφια. Ο καθένας είχε τις παρέες του και τους ‘δικούς’ του συμμαθητές. Η μόνη ‘μεροληψία’ που γινόταν ήταν ότι πάντα γινόμεουν ευπρόσδεκτος στην παρέα της αδελφής μου και το αντίθετο. » (**Ετερόφυλα δίδυμα αδέλφια, 39 ετών**)

Δεν υπάρχει κάποια ‘νόρμα’ στο πώς αντιμετωπίζονται τα δίδυμα αδέλφια στο σχολικό περιβάλλον καθώς η εκάστοτε συμπεριφορά των γύρω, συμμαθητών και δασκάλων, επηρεάζεται αποκλειστικά από την δική τους προσωπικότητα και τα άτομα που έχουν απέναντί τους. Ενώ στην περίπτωση των δίδυμων κοριτσιών ίσως θα περίμενε κανείς, και λόγω ομοιότητας (εξωτερικής) και λόγω ιδίου φύλου, να υπάρχει δυσκολία σε κάθε είδους διαχωρισμό, δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο. Αντίθετα, στην περίπτωση των ανήλικων διδύμων, 16 ετών, παρόλο που πρόκειται για διαφορετικά φύλα, η αντιμετώπιση ήταν αρχικά ως σύνολο, και όχι μεμονωμένη, κάτι που δεν συνέβη στα δίδυμα ετερόφυλα αδέλφια 39 ετών που υπήρχε ανέκαθεν εξατομικευμένη αντιμετώπιση. Ίσως αυτή η διαφοροποίηση των συμπεριφορών να οφείλεται στο πώς οι ίδιοι συμπεριφέρονται , τόσο στα πλαίσια του σχολείου, όσο και στο εκάστοτε κοινωνικό περιβάλλον. Και στα τρία ζευγάρια οι χαρακτήρες διαφέρουν αλλά ο τρόπος που μπορεί να συμπεριφέρονται να είναι αυτός που τελικά επηρεάζει και την συμπεριφορά των απέναντί τους. Τα δίδυμα αδέλφια 16 ετών ήταν αυτά που αρχικά τα αντιμετωπίζονταν ως ένα. Η προσκόλληση της δίδυμης κοπέλας στον αδελφό της μπορεί να αποτέλεσε και την αιτία αυτής της δυσκολίας διαχωρισμού.

3)Τα στάδια κατά την διάρκεια της ζωής τους

Όπως κάθε παιδί ,έτσι και τα δίδυμα, περνούν τόσο από δύσκολες όσο και από εύκολες και ευτυχισμένες καταστάσεις. Άλλα στάδια της ζωής τους είναι πιο εύκολα και άλλα πιο δύσβατα. Τα ίδια, όπως και οι γονείς τους, έχουν να έρθουν αντιμέτωποι με κάθε στάδιο της ζωής τους με διπλό όμως βαθμό δυσκολίας . Οι γονείς γιατί έχουν απέναντί τους δυο παιδιά στην ακριβώς ίδια ηλικία και τα παιδιά διότι πέραν των όποιων δικών τους θεμάτων, δεν μπορούν μείνουν αμέτοχοι και με τα όσα νοιώθει και περνά και ο αδελφός τους.

+ Οι δυσκολίες και οι χαρές

Χαρά χωρίς δυσκολία δεν υπάρχει. Έτσι λοιπόν και στη ζωή των γονέων με δίδυμα παιδιά κάθε λευκή σελίδα έχει και την αντίστοιχή της μαύρη.

Για παράδειγμα:

« Όταν έχεις δίδυμα παιδιά όλα είναι επί δυο. Τα πάντα. Και εγώ δεν είχα και καμία βοήθεια από κάπου για να πω ότι ήταν κάπως πιο εύκολο. Για μένα ήταν αυτή η δυσκολία. Έπειτα, σκεφτόμουν πώς θα τα αντιμετωπίσεις σε κάποιο πρόβλημά τους σε ψυχολογικό επίπεδο. Πχ πώς θα κόψω και στις δυο μαζί την πιπίλα, πώς θα τις προσεγγίσω; Δεν ήθελα να κάνω καμία άγαρμπη κίνηση σε κανένα επίπεδο και τομέα γιατί δεν ήξερα τι αντίκτυπο θα είχε απέναντί τους. Συνεχώς διάβαζα, ρωτούσα, ενημερωνόμουν, έψαχνα για να είμαι προετοιμασμένη για τα πάντα, ή για όσα το δυνατόν περισσότερα. Δεν μπορώ να σου βρω κάποια άλλη δυσκολία(..) Ως μεγαλύτερη ευχαρίστηση και χαρά, θεωρώ, με μεγάλη διαφορά, το να βλέπει κανείς δυο παιδιά να μεγαλώνουν μαζί, να λένε μαζί το 'μανούλα'. Να λες 'θέλω φιλάκι' και να τρέχουν και οι δυο πάνω σου και να μαλώνουν ποιά θα σου πρωτοδώσει. Είναι το καλύτερο συναίσθημα που μου έχουν δημιουργήσει. Δεν υπάρχει μεγαλύτερη ευτυχία από αυτό. » (Μητέρα δίδυμων κοριτσιών, 6,5ετών)

« Νομίζω ότι η διαφορά των φύλων είναι και το δύσκολο και το εύκολο, περισσότερο από ό,τι άλλο. Από τη μία μεριά αλληλοσυμπληρωνόμαστε. Θεωρώ ότι θα ήταν δύσκολο να μεγαλώνουμε ο καθένας μόνος του γιατί τώρα μοιραζόμαστε τα ίδια πράγματα, περνάμε από τα ίδια στάδια, καταλαβαίνει ο ένας τον άλλον. Υπάρχει αμοιβαία αγάπη. Μου φαίνεται εύκολο και απλό το να μεγαλώνουμε ταυτόχρονα. Το

δύσκολο είναι ότι πέραν των δικών σου προβλημάτων, έχεις να διαχειριστείς και να αντιμετωπίσεις και του άλλου. » (**Ετερόφυλα δίδυμα αδέρφια, 16 ετών**)

« Δυσκολία εγώ δεν μπορώ να βρω. Μία χαρά; Πολλές είναι οι χαρές. Έχεις μια αδελφή να είναι πάντα εκεί για εσένα. Πάντα μαζί σου. Έχει ο ένας τον άλλον σαν ένα παντοτινό φίλο που θα τον συμβουλεύει και θα τον στηρίζει. Κάθε στιγμή εκεί. Η μεγαλύτερα χαρά, ήταν και είναι το ότι βρισκόμασταν πάντα εκεί ο ένας στις χαρές του άλλου. Δυσκολία θα έλεγα υπήρχε μόνο σε ατομικό επίπεδο, ποτέ ενδιάμεσα στη σχέση μας. Στη σχέση υπήρχε μόνο ατέρμονη στήριξη και βοήθεια κάθε φορά που χρειαζόταν. » (**Ετερόφυλα δίδυμα αδέρφια, 39 ετών**)

Οι δυσκολίες και οι χαρές διαφέρουν ανάλογα με την πλευρά που θα ρωτήσεις. Από την πλευρά της μητέρας, και γενικά των γονέων, η δυσκολία έγκειται στο πώς να διαχειριστούν τις διπλές ανάγκες και τους διπλούς προβληματισμούς. Αντίστοιχα όμως, διπλασιάζεται και η χαρά και η ευχαρίστηση του να έχεις δυο παιδιά να μεγαλώνουν μαζί και να σου προσφέρουν την αγάπη τους. Όσον αφορά την πλευρά των ίδιων των παιδιών, τα πράγματα αφορούν την ίδια τη σχέση. Τα ανήλικα αδέρφια θεωρούν το γεγονός ότι μεγαλώνουν ταυτόχρονα τόσο θετικό όσο και αρνητικό γιατί ναι μεν υπάρχει αλληλοκατανόηση αλλά υπάρχει και διπλό βάρος στα προβλήματα του άλλου. Στην περίπτωση όμως των ενήλικων αδελφών, τα πράγματα γίνονται πιο απλά, καθώς η σχέση τους χαρακτηρίζεται κατά κύριο λόγο από τη χαρά του να έχει ο ένας τον άλλον εκεί, σε κάθε τομή της ζωής του.

Τα εύκολα & τα δύσκολα χρόνια

Κατά την πορεία τους προς την ενηλικίωση τα παιδιά περνούν από διάφορα ηλικιακά στάδια, κοινά για όλους, αλλά με διαφορετικό τρόπο και επίπεδο δυσκολίας αντιμετώπισης.

Για παράδειγμα:

« Η ηλικία 2,5 – 3 ετών θεωρώ ότι ήταν η δυσκολότερη. Περισσότερο για τις αλλαγές που έπρεπε να γίνουν παρά για την συμπεριφορά των μικρών. Ήταν η περίοδος που οι μικρές έπρεπε να καθαρίσουν, να αρχίσουν τον παιδικό σταθμό και να αλλάξουν κρεβάτι. Πέσανε πολλά μαζί. Είχαμε παλινδρόμηση επειδή έχασαν την ασφάλεια του 'δικού' τους κρεβατιού και ξεκίνησαν τον παιδικό. Έκλαιγαν και οι δυο και δεν ήθελαν καθόλου στην αρχή. Παρόλο που δεν το περνούσα πρώτη φορά, με είχε επηρεάσει πολύ. Ήταν περισσότερο δύσκολο για εμένα. Επίσης, η αρχή του δημοτικού σχολείου ήταν περίεργη. Και πάλι για εμένα. Είχα άγχος απλά επειδή αυτή τη φορά θα ήταν δυο. Είχα μπούσουλα, αλλά τώρα δεν ήξερα πώς να το διαχειριστώ σωστά και να κρατήσω και τις ισορροπίες.(..) Ως την ωραία και 'εύκολη' εποχή θα ονομάσω αυτή του νηπιαγωγείου. Ήταν η περίοδος που είχαν ήδη μπει στο κλίμα του σχολείου και ήταν πάρα πολύ χαρούμενες. Οι ίδιες ήταν ευτυχισμένες και γι' αυτό το λόγο εγώ μπορούσα να είμαι ήρεμη και να μην άγχομαι. » (**Μητέρα δίδυμων κοριτσιών, 6,5ετών**)

« Η περίοδος που θεωρώ ότι μας δυσκόλεψε και μας δυσκολεύει ακόμη είναι αυτή της εφηβείας. Υπάρχει συνεχώς η σύγκρουση. Είμαστε διαφορετικά φύλα και αυτό το εντείνει ακόμη περισσότερο. Βέβαια αυτός που υποχωρεί σχεδόν πάντα είμαι εγώ, η αδελφή μου δύσκολα θα το κάνει. Οι τσακωμοί είναι που κάνουν αυτή την περίοδο κάπως περίεργη.(..) Εύκολη, θα έλεγα την περίοδο του παιδικού σταθμού και του νηπιαγωγείου. Τότε περνούσαμε ακόμη περισσότερο καιρό μαζί και το σχολείο το βλέπαμε σαν μια ευκαιρία να παίξουμε περισσότερο, να τρέξουμε περισσότερο. Νομίζω ήταν η πιο εύκολη ηλικία. Από ότι μπορώ να κρίνω με τα σημερινά δεδομένα. » (**Ετερόφυλα δίδυμα αδέρφια, 16 ετών**)

« Η μεγαλύτερη δυσκολία ήταν η εφηβεία. Ήταν η περίοδος που έχεις να αντιμετωπίσεις τα πιο πολλά θέματα, σε κάθε τομέα. Προσπαθούσαμε και οι δυο να είμαστε κοντά στον άλλον για να βοηθήσουμε να ξεπεραστούν κάποιες καταστάσεις αλλά ήταν δύσκολα σε θέμα ψυχολογίας.(..) Η πιο εύκολη ήταν η δεκαετία από τα 25 μέχρι τα 35.Εγώ ήμουν πιο ξέγνοιαστος και η αδελφή μου ήταν χαρούμενη γιατί είχε γίνει μαμά. Παρόλο που περνούσαμε άλλες καταστάσεις ο καθένας, είχε συγχρονιστεί η χαρά μας. Εγώ και μόνο που έβλεπα την αδελφή μου τόσο μα τόσο χαρούμενη, μου αρκούσε και γινόμουν ταυτόχρονα και εγώ ». (**Ετερόφυλα δίδυμα αδέρφια, 39 ετών**)

Το κάθε 'ζευγάρι' διδύμων αλλά και η μαμά των δίδυμων κοριτσιών παραθέτουν τη δική τους προσωπική εμπειρία για το ποιά, κατά τη γνώμη τους, ήταν η δυσκολότερη και ποιά η ευκολότερη περίοδος της ζωής τους. Τα δίδυμα μεγαλύτερης ηλικίας (16 ετών και 39 ετών) κρίνουν ως δυσκολότερο ηλικιακό στάδιο αυτό της **εφηβείας**. Αν και τα προβλήματα των διδύμων κατά την εφηβεία είναι ίδια με τα αντίστοιχα των μη διδύμων, πρέπει επιπλέον να αντιμετωπίσουν την έφηβη πια παρουσία του δίδυμου αδερφού τους στο σπίτι, στο γυμνάσιο, στο λύκειο, στις κοινές ή όχι παρέες, παντού. Ουσιαστικά, αυτό που πρέπει να αντιμετωπίσουν είναι οι πιέσεις της διδυμίας. (*ΜΑΡΚΟΔΗΜΗΤΡΑΚΗ - ΚΟΥΓΙΟΥΜΟΥΤΖΑΚΗΣ - ΚΟΚΚΙΝΑΚΗ, 1992*). Η μαμά των μικρότερων κοριτσιών, μιλώντας από την πλευρά του γονέα, χαρακτηρίζει ως δυσκολότερο στάδιο αυτό της μεταβρεφικής περιόδου, η οποία θεωρείται και ως πρώτη εφηβεία λόγω των πολλών αλλαγών (*αλλαγή κρεβατιού – παιδικός σταθμός – διακοπή πάνας*) και της τάσης των παιδιών για ανεξαρτησία. Ωστόσο, το άγχος της μητέρας είναι αυτό που πρωταγωνιστεί περισσότερο στην περίπτωση αυτή, παρά η συμπεριφορά των διδύμων.

Η 'εύκολη' εποχή διαφέρει και πάλι. Για τη μητέρα των κοριτσιών, η περίοδος του νηπιαγωγείου ήταν η όμορφη περίοδος καθώς τα παιδιά της ήταν ήρεμα και ευτυχισμένα με αποτέλεσμα να μεταδίδουν αυτή την ηρεμία και στην ίδια. Τα ανήλικα δίδυμα της έρευνας θεωρούν ως ωραία περίοδο τόσο αυτή του νηπιαγωγείου όσο και αυτή του παιδικού σταθμού διότι είχαν άφθονο χρόνο να παίξουν ελεύθερα. Στα ενήλικα δίδυμα, η καλή περίοδος ήταν η δεκαετία από τα 25 έως τα 35, όπου, παρόλο που βρίσκονταν σε διαφορετικές πτυχές της ζωής τους, (ο ένας ξέγνοιαστος, η άλλη είχε κάνει μόλις την οικογένειά της), η χαρά ήταν παράλληλη. Σε καθέναν, οι χαρακτηρισμοί 'δύσκολη' περίοδος και 'εύκολη' αποκτά διαφορετική διάσταση. Ένα δύσκολο στάδιο για ένα γονιό μπορεί να μην είναι και τόσο για το παιδί, και αντίστοιχα, το δύσκολο ή εύκολο στάδιο για το παιδί, μπορεί από την πλευρά του γονέα να φαντάζει ως μια μεγάλη δυσκολία.

Η συμπεριφορά των γονέων

Πρωταγωνιστικό ρόλο στη ζωή του κάθε παιδιού έχουν οι γονείς του. Έτσι και σε αυτή την έρευνα εξετάζεται η στάση που κρατούν οι γονείς απέναντι στα παιδιά τους

και συγκεκριμένα στα δίδυμα. Η Kerkhoff-Gromada (2007) υποστηρίζει ότι για την μητέρα των διδύμων η διαδικασία ανάπτυξης δεσμού με το βρέφος ή τα βρέφη είναι διαφορετική από ό,τι αυτή για τις μητέρες μη διδύμων. Και αυτό γιατί, όπως λέει χαρακτηριστικά, « ο άνθρωπος είναι πλασμένος από τη φύση του να αναπτύσσει στενό δεσμό με ένα πρόσωπο κάθε φορά ». (KERKHOFF - GROMADA, 2007) Περιγράφει τα εξής είδη δεσμού κατά τη βρεφική ηλικία: α) δεσμός με τους διδύμους ανά μονάδα, β) δεσμός κατά προτίμηση και γ) εναλλάξ δεσμός. (ΜΑΡΚΟΔΗΜΗΤΡΑΚΗ , 2011)

Στην παρούσα έρευνα, οι ερωτώμενοι/ες πήραν τις ακόλουθες θέσεις:

« Δεν μπορώ να πω ότι έχω κάνει κάποια διάκριση ανάμεσά τους. Τουλάχιστον δεν έχω κάνει κάτι τέτοιο εν γνώσει μου. Σίγουρα θα μιλήσω διαφορετικά στη μία και διαφορετικά στην άλλη γιατί έχουν διαφορετικούς χαρακτήρες και χρειάζονται διαφορετική αντιμετώπιση. Η μία είναι πιο εσωστρεφής και η άλλη πιο ζωηρή. Επίσης όταν θα ζητήσουν κάτι, πάλι ο τρόπος απάντησης θα διαφέρει αλλά όχι λόγω διάκρισης αλλά λόγω αιτήματος ». (Μητέρα διδύμων κοριτσιών, 6,5ετών)

« Η συμπεριφορά των γονιών μας ,ναι, διέφερε αλλά ποτέ δεν ένοιωσε είτε ο ένας είτε ο άλλος ότι γίνεται κάποια διάκριση ή κάποια μεροληψία. Διαφέρουμε ως φύλα και έχουμε διαφορετικά χαρακτηριστικά ο καθένας μας και ο τρόπος τους ήταν πάντα ανάλογος. Δεν υπήρχε διαχωρισμός ή διαφορά στην αγάπη τους απέναντί μας. Μας συμβούλευαν πάντα για το πώς θα προσέχαμε καλύτερα ο ένας τον άλλον και φρόντιζαν να είναι δίκαιοι. » (Ετερόφυλα δίδυμα αδέρφια, 16 ετών)

« Θα έλεγα ότι η συμπεριφορά μητέρας και πατέρα διαφέρει, αλλά σε ό,τι έχει να κάνει με το τί λένε σε εμάς, το τί συμβουλές μα έδιναν ανέκαθεν και τη συμπεριφορά του καθενός. Έκαναν και έδιναν ό,τι μπορούσαν. Η μαμά ήταν αυτή που μας έλεγε να προσέχουμε και να αγαπάμε ο ένας τον άλλον και ο μπαμπάς μας ήθελε πιο υπεύθυνους. Αλλά ποτέ δεν ένοιωσα να μας διαχωρίζουν ή να δίνουν στον έναν ή στον άλλον περισσότερα ». (Ετερόφυλα δίδυμα αδέρφια, 39 ετών)

Σκοπός της συγκεκριμένης ερώτησης ήταν εξεταστεί, και από τις δυο πλευρές, αυτή των γονέων και αυτή των παιδιών, αν υφίσταται μεροληψία προς τα δίδυμα

αδέλφια. Η οικοδόμηση συναισθηματικά υγιών σχέσεων του κάθε γονιού, ξεχωριστά με καθένα από τα δίδυμα παιδιά του, είναι ιδιαίτερα κρίσιμη. Τα ζεύγη των ερωτηθέντων ήταν διαφορετικά αλλά υπήρξε πλήρης ταύτιση των απαντήσεών τους. Γονείς (μητέρα) και παιδιά θεωρούν ότι ναι μεν ίσως υπάρχει κάποια διαφορετική αντιμετώπιση από την πλευρά των γονέων, αλλά έχει να κάνει αποκλειστικά και μόνο με τον χαρακτήρα του παιδιού και την εκάστοτε συμπεριφορά του. Δεν υφίσταται θέμα μεροληπτικής αγάπης και συμπάθειας.

Η διδυμία είναι από μόνη της μια ιδιαίτερη σχέση και αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον, όταν εξετάζεται σε συνάρτηση με τη γονικότητα. Η προσχολική ηλικία είναι επίσης μια περίοδος κατά την οποία τα δίδυμα νήπια αρχίζουν να αντιλαμβάνονται καλύτερα τις όποιες διακρίσεις και συγκρίσεις γίνονται από το περιβάλλον τους και να εκφράζονται γι' αυτές. Πολλοί είναι οι γονείς διδύμων που ξεχωρίζουν τα παιδιά τους ανάλογα με τη σειρά γέννησης, κάτι το οποίο οι δίδυμοι βρρίσκουν δύσκολο αλλά και επίπονο να εξηγήσουν, καθώς γι' αυτούς δεν υπάρχει σειρά γέννησης αφού αντιλαμβάνονται ότι γεννήθηκαν την ίδια ώρα. Ακόμα και οι πιο προσεκτικοί γονείς είναι αναπόφευκτο να μην κάνουν κάποια στιγμή διακρίσεις.

Πρέπει να πούμε ότι το να προτιμούν οι γονείς περισσότερο το ένα από τα δίδυμα νήπια δεν αποτελεί πρόβλημα. Πρόβλημα είναι να το δείχνουν με την πρώτη ευκαιρία ή να το αφήνουν να εννοηθεί και να κυκλοφορεί πίσω από τις πλάτες των παιδιών, τα οποία συχνά ακούν περισσότερα από αυτά που οι γονείς νομίζουν. Είναι πολύ σημαντικό να επισημάνουμε ότι δεν υπάρχουν έτοιμες συνταγές για το πού και πόσο πρέπει να στρέφεται το ενδιαφέρον και η προσοχή των γονιών. Οι παράγοντες που κρίνεται σκόπιμο να προσδιορίζουν το βάρος μιας τέτοιας επιλογής είναι οι ιδιαίτερες ατομικές ανάγκες του κάθε διδύμου, η ιδιοσυγκρασία τους και οι διαφορετικές προτιμήσεις τους. Ο σεβασμός στη διαφορετικότητα αποτελεί το απαραίτητο κριτήριο για τη στάση που πρέπει να υιοθετήσουν οι γονείς, και όχι η δική τους ευκολία ή η ανάγκη τους για συναισθηματική ικανοποίηση και απενοχοποίηση. Το κλειδί είναι, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Gottesman (2008, σελ 137), « να ανταποκρινόμαστε στις διαφορές που έχουν και όχι να δημιουργούμε εμείς αυτές τις διαφορές ». Ο χρόνος που χρειάζεται ο κάθε δίδυμος με τον κάθε γονιό χωριστά ή και με τους δύο μαζί μπορεί να τονώσει την αυτοπεποίθησή του και να τον κάνει να νιώσει περισσότερο ασφαλής και σίγουρος για την αγάπη και την προσοχή τους. Σε κάθε περίπτωση πάντως, καλό είναι οι δίδυμοι να κατανοήσουν ότι δεν είναι δυνατόν

να έχουν πάντα την ίδια αντιμετώπιση και ότι είναι αναγκαίος ο καθορισμός ορίων στη σχέση καθενός τους με τους γονείς όσο και σε αυτήν με το δίδυμό τους. (ΜΑΡΚΟΔΗΜΗΤΡΑΚΗ, 2011)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9:

Συζήτηση Αποτελεσμάτων

Στην παρούσα εργασία εξετάζεται η ιδιαίτερη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στα δίδυμα αδέρφια. Πιο συγκεκριμένα, επιχειρήθηκε : α) να ανακαλυφθεί το **είδος** της **σχέσης** μεταξύ των διδύμων, και κατά πόσο υφίσταται το φαινόμενο της « **τηλεπάθειας** » σε αυτή, β) το πώς λειτουργεί αυτή **σύνδεση** τους στα πλαίσια του **σχολείου**, όσον αφορά τα ίδια αλλά και τον περίγυρό τους και γ) το πώς αντιμετώπισαν τα διάφορα **στάδια** της **ζωής** τους τόσο τα ίδια όσο και οι γονείς τους. Στη συνέχεια, θα συζητηθούν τα σημαντικότερα ευρήματα της παρούσας έρευνας με το αντίστοιχο βιβλιογραφικό τους υπόβαθρο.

Ως βασικό εύρημα, που απορρέει από το σύνολο των λεγομένων των συμμετεχόντων και τις απαντήσεις που αυτοί έδωσαν, αποτελεί το πόσο **μοναδική** είναι τελικά η **σχέση** των διδύμων και πώς **διαφέρει** από αυτή που αναπτύσσουν τα άλλα αδέρφια. Αυτή η ξεχωριστή σχέση **ξεκινά** από τη στιγμή της ταυτόχρονης **ακόμη κύησης**, της συνύπαρξης των δυο παιδιών στο πρώτο τους σπίτι, στην κοιλιά της μητέρας τους. **Διαφαίνεται** όμως και μέσα από τον δικό τους τρόπο επικοινωνίας που αναπτύσσουν, το λεγόμενο **'twin talk'**, όχι όλοι, αλλά αρκετά ζευγάρια δίδυμων αδελφών. Επίσης, αυτή η μοναδικότητα στην επικοινωνία περνά και σε ένα άλλο επίπεδο, αυτό της « τηλεπάθειας », της ενσυναίσθησης του άλλου, της ικανότητας να νιώθουν ο ένας τον άλλον ακόμη και όταν τους χωρίζει η όποια απόσταση.

Διάχυτη είναι η αντίληψη ότι οι δίδυμοι νιώθουν χαμένοι χωρίς το δίδυμό τους και δεν μπορούν να απαγκιστρωθούν από την κατάσταση της διδυμίας ακόμη και στην ενήλικη ζωή τους. Η Friedman (2008), ονομάζει αυτά τα χαρακτηριστικά ως το **μυστικισμό της διδυμίας**, ο οποίος διακατείχε ανέκαθεν τη διδυμία. Η ίδια θεωρεί ότι ο άνθρωπος παρουσιάζει μια έμφυτη έλξη προς την ιδέα της ύπαρξης ενός όμοιου άλλου, που πυροδοτεί την επιθυμία του να έχει δίπλα του για όλη του τη ζωή ένα οικείο πρόσωπο το οποίο τον κατανοεί απόλυτα. Έτσι δεν νιώθει ποτέ εγκατάλειψη και μοναξιά. Αυτή η επιθυμία του ανθρώπου προβάλλεται στους διδύμους, οι οποίοι αντιμετωπίζονται ως εάν να έχουν μια ιδανική σχέση. Στη μυθολογία, ελληνική και ξένη, η διδυμία παρουσιάζεται μέσα από έντονους δεσμούς αγάπης (π.χ. Διόσκουροι, Μολιόνες), αλλά και μίσους (π.χ. Ζήθος και Αμφίωνας). Στην

πραγματικότητα, οι δίδυμοι μπορεί να είναι φίλοι καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους και μπορεί να ικανοποιούν πολλές συναισθηματικές ανάγκες ο ένας για τον άλλο.

Σε ό,τι αφορά τη 'σύνδεσή' τους, παρά τα περιστατικά και τις διάφορες διηγήσεις διδύμων ανά τον κόσμο , αλλά και στην παρούσα έρευνα , για το γεγονός ότι βιώνουν ο ένας τον πόνο του άλλου ή αισθάνονται όταν κάτι κακό πρόκειται να συμβεί, η επιστημονική κοινότητα δεν έχει καταφέρει να επιβεβαιώσει κάτι, δεν υπάρχει ακόμη κάποια επιστημονική απόδειξη για την « τηλεπάθεια », όπου ακόμη και ο όρος δεν γίνεται αποδεκτός. Σε ό,τι αφορά τους ομοζυγωτικούς διδύμους, οι ερευνητές εξηγούν πως **μοιράζονται** το ίδιο **DNA** επομένως έχουν τα **ίδια εγκεφαλικά κύματα** και με αυτόν τον τρόπο και σε κάποιο επίπεδο **«πιάνουν» την ίδια συχνότητα!** Στην πράξη η έρευνα δείχνει πως οι δίδυμοι δεν έχουν τηλεπαθητικές ιδιότητες περισσότερες από άλλους. (*BAGLIVI TINGLOF , 2010*)

Σε ό,τι αφορά το θέμα του σχολείου, τα **ερευνητικά** δεδομένα για τα προσχολικά και τα σχολικά χρόνια των διδύμων **σπανίζουν**. Τα ερευνητικά δεδομένα επικεντρώνονται κυρίως στο αν τα δίδυμα εντάσσονται σε ίδια ή σε διαφορετική τάξη ή / και σχολείο και τους εκάστοτε κανονισμούς που ακολουθούν τα ίδια τα σχολεία. Σε έρευνα που έγινε στη Μ.Βρετανία (Preedy , 1999), σε 3.000 σχολεία (619.633 μαθητές, - 11.873 δίδυμοι - 40% ήταν MZ και 60% ΔZ), μόνο το 1% των σχολείων είχε μια πολύ εύκαμπτη θέση για τους διδύμους και το 20% μια σχετικά εύκαμπτη, σύμφωνα με την οποία κάθε περίπτωση διδύμου θεωρούνταν ξεχωριστή και ανάλογα αποφασίζονταν από κοινού με τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και τα ίδια τα δίδυμα αν θα εντάσσονταν σε ίδια ή διαφορετική τάξη , στο ίδιο ή σε διαφορετικό σχολείο. Το 21% έβαζε πάντα και χωρίς διάκριση και συζήτηση τα παιδιά στην ίδια τάξη ενώ σε άλλα (20%) τα χώριζαν πάντοτε. Μόνο το 22% των νηπιαγωγείων είχε κάποια κριτήρια για το πώς έπρεπε να αντιμετωπίζονται τα δίδυμα αδέρφια.

Τα αδέρφια της παρούσας έρευνας ήταν **πάντοτε** και στο **ίδιο σχολείο** και στη ίδια τάξη. Αρχικά, από επιλογή των γονέων και μετέπειτα και των ίδιων των παιδιών. Μάλιστα υπήρχε ακόμη και άγχος μήπως οι γονείς τους χωρίσουν σε κάποια τάξη ή τους αλλάξουν σχολείο. Κανένα ζεύγος διδύμων δεν συμπεριφερόταν ως σιαμαίο και καθένας είχε τις δικές του παρέες με κάποιους κοινούς φίλους αλλά σε κάποιο πιθανό πρόβλημα ο καθένας θα ανέτρεχε στον αδελφό του. Στην έρευνα της Μ.Βρετανίας, τα στατιστικά που αφορούν τις φιλίες των διδύμων έδειξαν ότι το 44%

του δείγματος είχε κοινούς φίλους, το 28% είχε κάποιους κοινούς και κάποιους χωριστούς και μόνο το 8% είχε ο καθένας τους δικούς του φίλους ενώ το 20% έκαναν παρέα μόνο μεταξύ τους.

Σχετικά με τη συμπεριφορά των **δασκάλων**, υπήρξε **διαφοροποίηση** ως προς την αντιμετώπιση απέναντι στα παιδιά. Τόσο απέναντι στα δίδυμα κορίτσια , 6,5 ετών , όσο και στα ενήλικα αδέλφια , 39 ετών , η αντιμετώπιση ήταν μεμονωμένη, το κάθε μέρος του ζεύγους αντιμετωπιζόταν ως μονάδα. Αντίθετα, τα αδέλφια 16 ετών στα πρώτα χρόνια του σχολείου δεν έτυχαν της ίδιας αντιμετώπισης. Αρχικά αντιμετωπιζόνταν ως ένα σύνολο και όχι ως ξεχωριστές προσωπικότητες. Γι' αυτή τη διαφοροποίηση στις συμπεριφορές των δασκάλων ίσως να ευθύνονται τα ίδια τα αδέλφια και το πώς τα ίδια φέρονταν στα πλαίσια της τάξης, καθώς υπήρχε μεγαλύτερη προσκόλληση του ενός στον άλλον και ίσως να ήταν και η αιτία της σύγχυσης των δασκάλων.

Αναφορικά με τα διάφορα στάδια της ζωής των διδύμων, οι απόψεις για τις δυσκολίες και τις χαρές, άλλοτε συγκλίνουν και άλλοτε διαφοροποιούνται. Η διαφοροποίηση σχετίζεται και με το άτομο στο οποίο θα απευθυνθεί κανείς καθώς άλλο στάδιο θα χαρακτηρίσει ως εύκολο ή δύσκολο ένας γονιός (*στην προκειμένη περίπτωση η μητέρα των διδύμων κοριτσιών*), και άλλο η πλευρά του ίδιου του παιδιού. Γενικά , ως **‘δύσκολη’** χαρακτηρίζεται η περίοδος της **εφηβείας**. Τα δεδομένα των ερευνών για την ανάπτυξη των διδύμων κατά την εφηβεία είναι λίγα και αποσπασματικά. Οι δίδυμοι έφηβοι, όπως και οι μη δίδυμοι, χρειάζεται να *ανεξαρτητοποιηθούν* από τους γονείς τους, μια διαδικασία που απαιτεί *αλλαγές* από τη μεριά όχι μόνο των εφήβων αλλά *και των γονέων*. Ταυτόχρονα, οι δίδυμοι κατά την εφηβεία χρειάζεται να αναπτύξουν ένα βαθμό αυτονομίας από το δίδυμο αδερφό τους. Στο συναισθηματικό επίπεδο οι δίδυμοι αντιμετωπίζουν τις **ίδιες δυσκολίες με** τους γονείς τους που αντιμετωπίζουν και οι **μη δίδυμοι έφηβοι**. Εκεί που παρατηρούνται δυσκολίες είναι στο επίπεδο της συμπεριφορικής αυτονομίας, δηλαδή στο επίπεδο των αποφάσεων σχετικά με αυτό που κάνει ή πρέπει να κάνει ο δίδυμος. Το ποιός ή ποιοί παίρνουν τις αποφάσεις καθορίζει και το επίπεδο της αυτονομίας στο συμπεριφορικό επίπεδο. Στους ΔΖ υπάρχουν περισσότερα προβλήματα στις αποφάσεις, απ' ότι στους ΜΖ. (*ΜΑΡΚΟΔΗΜΗΤΡΑΚΗ, 2005*) Όπως εύστοχα το εκφράζει ο Hay (1999), « *το κολύμπι στον ωκεανό είναι πιο εύκολο όταν το ένα κύμα ακολουθεί το άλλο παρά όταν πρέπει να παλέψεις με ένα γιγάντιο κύμα* ».

Το «γιγάντιο κύμα» αναφέρεται, πρώτον, στις σωματικές και ψυχολογικές αλλαγές των έφηβων διδύμων, δεύτερον, στις πιέσεις των σημαντικών άλλων και, τρίτον, στις πιθανές πιέσεις από το δίδυμο έφηβο αδερφό.

Από την πλευρά της μητέρας των δίδυμων κοριτσιών, ως δύσκολη περίοδος χαρακτηρίζεται το χρονικό διάστημα μεταξύ **2,5 – 3 ετών**, εξαιτίας των πολλών αλλαγών που συνέπεσαν (αλλαγή κρεβατιού, απαλλαγή της πάνας, ένταξη στον παιδικό σταθμό). Ο χαρακτηρισμός αυτής περιόδου και ως ‘ **πρώτης εφηβείας** ’, ίσως τελικά να μην την κάνει να διαφέρει και τόσο, από την δυσκολία της ‘ πραγματικής ’ εφηβείας και με αυτόν τον τρόπο οι απαντήσεις των ερωτηθέντων να ταυτίζονται. Η δυσκολία αυτού του σταδίου φέρεται να έχει περισσότερο βάρος για τη μητέρα, καθώς η ίδια δεν ήξερε με ποιόν τρόπο θα μπορούσε να διαχειριστεί όλες αυτές τις αλλαγές μαζί, παρά για τα ίδια τα παιδιά.

Στην εύκολη περίοδο έρχεται να ταυτιστεί η απάντηση των ανήλικων ετερόφυλων διδύμων (16 ετών) και αυτή της μητέρας των δίδυμων κοριτσιών (6,5 ετών) αλλά να διαφοροποιηθεί με αυτή των ενήλικων διδύμων. Για τους ανήλικους, η ωραία περίοδος ήταν αυτή του νηπιαγωγείου καθώς ήταν μια ξέγνοιαστη εποχή όπου μπορούσαν να παίξουν ελεύθερα με τα αδέρφια τους, χωρίς άγχος. Από την πλευρά της μητέρας, χαρακτηρίζεται ωραία διότι αντλούσε την ηρεμία και την ευτυχία την οποία εξέπεμπαν τα παιδιά της, τα οποία μετά το πέρασμα από τον παιδικό σταθμό, είχαν συνηθίσει πλέον στο περιβάλλον του σχολείου και ήταν πια πιο ήρεμες και οι ίδιες.

Για τα ενήλικα αδέρφια η εύκολη και όμορφη περίοδος απομακρύνεται από τα σχολικά χρόνια και μετατοπίζεται στη δεκαετία των 25 με 30 ετών. Διαφορετικές καταστάσεις από τις δυο πλευρές των αδελφών αλλά κοινή χαρά και παράλληλη ευτυχία. Η ανέμελη εποχή για το αγόρι και η αρχή της δικής της οικογένειας για το κορίτσι. Το δέσιμο όμως των αδελφών είναι αυτό που κάνει τον έναν, να χαίρεται με την ευτυχία της δίδυμής του.

Σε ό,τι αφορά τους γονείς και τη δική τους συμπεριφορά προς τους διδύμους, κρίνεται με μια πρώτη ματιά ως μη μεροληπτική. Ωστόσο, η συμπεριφορά μητέρας και πατέρα έχουν μια ειδοποιό διαφορά, καθώς ο πατέρας θέλει το αγόρι πιο στοργικό απέναντι στο κορίτσι. Ακόμη, ο τρόπος που ο γονιός θα φερθεί στον καθένα

από τα παιδιά του, εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά και την συμπεριφορά του ίδιου του παιδιού και τον λόγο που βρίσκεται απέναντί του.

Η Friedman (2008) υποστηρίζει ότι, ήδη από τη στιγμή που γνωστοποιείται στους γονείς ότι η μητέρα κυοφορεί δίδυμα, καλό είναι να απευθύνονται σε καθένα από αυτά όχι σαν να είναι το μισό μιας μονάδας, αλλά ως χωριστή οντότητα με διαφορετική υπόσταση. Καθώς τα δίδυμα μεγαλώνουν, η Kerkhoff-Gromada (2007) υποστηρίζει ότι για τη **μητέρα** η διαδικασία **ανάπτυξης δεσμού** με το βρέφος ή τα βρέφη είναι **διαφορετική** από ό,τι αυτή για τις μητέρες μη διδύμων. Αναφορικά με την **προσχολική ηλικία** των διδύμων, χαρακτηρίζεται ως μια περίοδος κατά την οποία τα δίδυμα νήπια αρχίζουν να **αντιλαμβάνονται** καλύτερα τις όποιες **διακρίσεις** και συγκρίσεις γίνονται από το περιβάλλον τους και να εκφράζονται γι' αυτές. Όσο προσεκτικός κι αν είναι ένας γονιός, η διάκριση κάποια στιγμή δεν μπορεί να αποφευχθεί. Σε τέτοιες περιπτώσεις είναι σημαντικό να γνωρίζει κανείς πόσο ξεκάθαροι είναι οι λόγοι για τους οποίους ο ένας δίδυμος, προτιμάται λιγότερο από τον άλλο, λόγοι που συχνά κάνουν τους γονείς να νιώθουν ενοχές και στην προσπάθειά τους να ανακουφιστούν από αυτές να καταλήγουν να δίνουν περισσότερες παροχές και προνόμια στον λιγότερο προτιμητέο δίδυμο.

Περνώντας στη ' δύσκολη ' περίοδο της εφηβείας, είναι αλήθεια ότι οι γονείς καλούνται να αντιμετωπίσουν ταυτόχρονα τις προκλήσεις δύο εφήβων, καθένας εκ των οποίων έχει τις δικές του αναζητήσεις, πεπιοθήσεις και επιθυμίες. Η δυσκολία για τους γονείς εν προκειμένω, είναι να τα δουν όλα αυτά στον κάθε δίδυμο, όχι σε συνάρτηση με τον άλλο, αλλά σε σχέση με τους άλλους συνομηλίκους τους, και να καταφέρουν να βοηθήσουν τον έφηβο, να αυτονομηθεί όχι μόνο από τους ίδιους αλλά και από τον δίδυμό του (ΜΑΡΚΟΔΗΜΗΤΡΑΚΗ και συν., 2005)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10:

Συμπεράσματα

Μέσα από τη συζήτηση και την ανάλυση των αποτελεσμάτων, προέκυψαν διάφορα συμπεράσματα, τα οποία στηρίχθηκαν και στα λεγόμενα των συμμετεχόντων της παρούσας έρευνας. Ως **βασικό** και γενικό συμπέρασμα συνολικά της έρευνας, μπορεί να επισημανθεί το πόσο τελικά **διαφορετική** είναι η **σχέση** ανάμεσα στα δίδυμα αδέρφια, το τί διαφορά μπορεί να κάνει στη σχέση δύο ανθρώπων η ταυτόχρονη γέννησή τους και, ακολούθως, το μεγάλωμά τους. Παρότι αυτή η ιδιαίτερη σχέση είναι σχεδόν δεδομένη για κάθε ζεύγος διδύμων, κανείς δεν είναι σε θέση ή μάλλον δεν ψάχνει να βρει την ειδοποιό διαφορά της, από τις σχέσεις που δημιουργούν τα υπόλοιπα αδέρφια μεταξύ τους. Διαφαίνεται, ότι είναι μια σχέση αδιάρρηκτη, καθώς συνυπάρχει με μια αγάπη που μεγαλώνει όσο μεγαλώνουν και τα ίδια τα αδέρφια. Το πόσο στενά συνδεδεμένα είναι αυτά τα παιδιά, ξεχωρίζει από το γεγονός ότι διατηρούν την ποιότητα του δεσμού τους, ακόμη και όταν έχουν μεγαλώσει, ακόμη κι όταν έχουν δημιουργήσει τις δικές τους οικογένειες και οι συνιστώσες της ζωής τους έχουν αλλάξει.

Επιπρόσθετα, όσο μη τεκμηριωμένη κι αν δεν είναι η αίσθηση της « τηλεπάθειας », ποιος θα μπορούσε να αμφισβητήσει ότι είναι ένα γεγονός μεταξύ αυτών των παιδιών; Ίσως βέβαια να οφείλετε στο τόσο έντονο δέσιμο που έχουν και στην επακόλουθη και διαρκή ανησυχία μη συμβεί το οτιδήποτε στον αδελφό τους. Με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, η ενσυναίσθηση μπορεί να επιβεβαιωθεί και να διαπιστωθεί σε πολλά ζεύγη διδύμων, όπως και στους συμμετέχοντες αυτής της έρευνας.

Μελετώντας, τόσο τη βιβλιογραφία, όσο και τα δεδομένα των συνεντεύξεων, μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα για την ένταξη αλλά και τη συμβίωση των διδύμων στο σχολικό περιβάλλον. Δεν υπάρχει κάποιος σαφής κανονισμός σύμφωνα με τον οποίο τα παιδιά μπορούν ή θα πρέπει να εντάσσονται στο σχολείο. Με άλλα λόγια, δεν ορίζεται αν θα πρέπει να βρίσκονται σε ίδιο ή σε διαφορετικό σχολείο, στην ίδια ή σε διαφορετική τάξη. Λόγω αυτού, επαφίεται στους γονείς η απόφαση για το αν θα χωρίσουν τα παιδιά τους στο σχολείο ή αν θα συνεχίσουν και της σχολική τους πορεία μαζί. (από τον παιδικό σταθμό μέχρι και το λύκειο) Τα ζεύγη της παρούσας έρευνας, τοποθετήθηκαν στην ίδια τάξη και στο ίδιο σχολείο μετά από απόφαση των γονέων τους.

Όσον αφορά την συμπεριφορά των παιδιών στο σχολείο, δεν παρατηρείται κάποια 'σιαμαία' κατάσταση, υπό την έννοια ότι δεν αποτελούσαν ένα αχώριστο ζεύγος, το οποίο να λειτουργεί αυτόνομα. Ο καθένας είχε δημιουργήσει και συναναστρεφόταν με τις δικές του παρέες. Η πλειοψηφία των διδύμων δημιουργεί διαφορετικές σχέσεις και διαφορετικές παρέες από το 'ταίρι' του, ενώ υπάρχει ένα πολύ μικρό ποσοστό αποκλεισμένο από το κοινωνικό σύνολο και αφοσιωμένο αποκλειστικά στον αδελφό του. Όσο δεμένα κι αν είναι τα αδέλφια μεταξύ τους, αυτό δεν τους εμποδίζει από τα αποκτούν σχέσεις και με άλλους συνομηλίκους τους, να κάνει ο καθένας τις δικές του παρέες αλλά και λόγω αυτού, ο ένας να είναι πιο ευπρόσδεκτος να συναναστραφεί με τους φίλους του άλλου.

Η παρούσα έρευνα έχει επίκεντρο τα δίδυμα αδέλφια, όπου η μόνη διαφορά που έχουν από τους συνομηλίκους τους, είναι ακριβώς αυτή - ότι έτυχαν να γεννηθούν σχεδόν ταυτόχρονα. Αυτό σημαίνει ότι κάθε στάδιο ζωής, κάθε κατάσταση, οποιαδήποτε δυσκολία ή ευκολία, απαιτεί τόσο από τους διδύμους όσο και από τους μη διδύμους την ίδια προσπάθεια για να ξεπεραστεί. Ωστόσο, η διδυμία αποτελεί πρόκληση. Και αυτός ο παράγοντας είναι που κάνει αυτά τα παιδιά, αλλά και τους γονείς τους, να αντιμετωπίζουν την εκάστοτε περίπτωση ίσως λίγο διαφορετικά. Σε περίπτωση δίδυμης κύησης, κάθε δυσκολία δείχνει να παίρνει ακόμη μεγαλύτερες διαστάσεις, ενώ αντίστοιχα, διπλές διαστάσεις μπορεί να πάρει και η χαρά. Διπλή δυσκολία για την διαχείριση δύο παιδιών στην εφηβεία, στην ένταξη στο σχολείο, στην είσοδο στον παιδικό σταθμό και στο νηπιαγωγείο. Η διδυμία όμως δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα και τα εφόδια που οι άλλοι συνομήλικοί τους καλούνται να κοπιάσουν για να τα αποκτήσουν. Δίνει το προνόμιο της σχεδόν ακαριαίας απόκτησης ενός ες αεί και αληθινού φίλου, την αρετή του μοιράσματος, το οποίο ξεκινά αυθόρμητα από τη γέννησή τους και εκτείνεται από το μοίρασμα των παιχνιδιών και του δωματίου τους, μέχρι την προσοχή και το ενδιαφέρον των γονιών τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11:

Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Η μελέτη αφορούσε και είχε ως πηγή πληροφοριών τα δίδυμα αδέρφια καθώς και μια πολύτεκνη μητέρα, δίδυμων και μη, παιδιών. Θα ήταν χρήσιμο για τυχόν μελλοντικές έρευνες, να εμπλουτίσουν αυτήν την ‘ ομάδα ‘ συμμετεχόντων με ζεύγη αδελφών τα οποία όμως δεν αποτελούν δίδυμα, με μεγάλη και με μικρότερη διαφορά ηλικίας. Επίσης, θα μπορούσε να εξετασθεί η σχέση ανάμεσα σε τέτοια ζεύγη αδελφών, αλλά σε διάφορους σταθμούς ζωής, όπως για παράδειγμα, στον παιδικό σταθμό και στο νηπιαγωγείο, σε δημοτικό, γυμνάσιο και λύκειο, στην εφηβεία και στην ενηλικίωση. Με αυτόν τον τρόπο, θα γινόταν μια διεξοδική εξέταση για τις διαφορές αλλά και τις ομοιότητες δίδυμων και μη αδελφών, πού συγκλίνουν οι σχέσεις και σε ποιά επίπεδα διαφοροποιούνται.

Επιπρόσθετα, αυτό που θα μπορούσαν να κάνουν οι ερευνητές που έπονται, είναι το να χρησιμοποιήσουν περισσότερο τις ποιοτικές μεθόδους, βάζοντας τους συμμετέχοντες στο επίκεντρο των ερευνών και εκμαιεύοντας προσωπικές εμπειρίες και συμβάντα ζωής. Από εκεί, δηλαδή, που το δίδυμο παιδί, ο δίδυμος ενήλικας αποτελεί το κέντρο επιστημονικών και ιατρικών ερευνών, θα ήταν ωφέλιμο να εκφράσει ο ίδιος το πώς βιώνει τη ζωή του, πώς και αν έχει επηρεάσει η διδυμία αυτή τη ζωή, πώς αντιμετωπίζεται από τον περίγυρό του λόγω της διδυμίας.

Ακόμη, ενδιαφέρουσα θα ήταν και η οπτική εκπαιδευτικών και δασκάλων διδύμων, για το πώς βλέπουν και αντιμετωπίζουν αυτά τα παιδιά, για το αν αντιμετώπισαν πιθανές δυσκολίες και ποιες ήταν αυτές οι δυσκολίες όταν είχαν απέναντι τους τα παιδιά. Αλλά, η οπτική που επίσης θα βοηθούσε και θα προσέθετε στοιχεία για τα δίδυμα αδέρφια, είναι και αυτή των φίλων τους, μακροχρόνιων και μη, στενών και όχι.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Baxter,J. & Diaz,J. (2012). *My twins keeper: Diversity and practice considerations with twin siblings*. California State University, Sacramento
- McNamara,H. (2016). A review of the mechanisms and evidence for typical and atypical twinning, *American Journal of Obstetrics & Gynecology*. 172-191. Ανακτήθηκε 2 Μαρτίου, 2015, από http://www.twins.org.au/images/general/publications/Umstad_Craig_Mechanisms_of_twinning.pdf
- Schmidt,R. & Sobel,E & Nitowsky,M & Dar,H & Allen,A. (1976). Monozygotic twins discordant for sex. *Journal of Medical Genetics*. Ανακτήθηκε, από <http://jmg.bmj.com/content/jmedgenet/13/1/64.full.pdf>
- Thorpe,K. (2004,Ιανουάριος). Twins and Friendship. *Twin Research*. Ανακτήθηκε 3 Φεβρουαρίου, 2014, από http://www.twins.org.au/images/general/publications/Twins_and_Friendship.pdf
- Frequently Asked Questions: Types of Twins. (2017). Ανακτήθηκε από <http://www.twinsuk.ac.uk/twin-zone/faq/>
- Human Research Program: Twins Study | The Research. (2017). Ανακτήθηκε από <https://www.nasa.gov/twins-study/research>
- Separated @ Birth : A True Love Story of Twin Sisters Reunited by Anais Bordier and Samantha Futerman. (2017). Ανακτήθηκε από <http://www.twinsuk.ac.uk/reading/separated-birth-a-true-love-story-of-twin-sisters-reunited-by-anais-bordier-and-samantha-futerman/>
- Twins and Families. (2017). Ανακτήθηκε από <http://www.twins.org.au/twins-and-families/about-twins>
- Twins Research. (2017). Ανακτήθηκε από <http://www.twins.org.au/twins-and-families/about-twins>

Types of twins|Genetics & Twins. (2017). Ανακτήθηκε από <http://www.twinsuk.ac.uk/reading/the-diet-myth-the-real-science-behind-what-we-eat-by-professor-tim-spector/>

Ίσαρη,Φ & Πούρκος,Μ. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας: Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Μαρκοδημητράκη,Μ. (2011). Γονικότητα και διδυμία: Μία διπλή πρόκληση, *Το Περιοδικό της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρίας*, Vol 18 (No 3), 381-396.

Μαρκοδημητράκη,Μ. & Κουγιουμουτζάκης,Γ. (2005). Διεπιστημονική θεώρηση της εγκυμοσύνης των διδύμων, *Το Περιοδικό της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρίας*, Vol 12 (No 2), 115-132.

Μαρκοδημητράκη,Μ. & Κουγιουμουτζάκης,Γ. & Κοκκινάκη,Θ. (2005). Όψεις της ανάπτυξης των διδύμων, *Το Περιοδικό της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρίας*, Vol 12 (No 2), 133-152.

Παπαλαζάρου,Α. (2015). *Επιθετική συμπεριφορά μεταξύ μαθητών/τριών γυμνασίου: Η οπτική των εκπαιδευτικών*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη.

Ιωσηφίδης,Θ. (2003). *Εισαγωγή στην ανάλυση δεδομένων ποιοτικής κοινωνικής έρευνας*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη

Παράρτημα

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΜΗΤΕΡΑ ΔΙΔΥΜΩΝ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ

- ❖ Τί είναι αυτό που κατά τη γνώμη σας κάνει τα δίδυμα αδέρφια ξεχωριστά; Τί είναι αυτό που κάνει αυτή τη σχέση ξεχωριστή ;
 - Έχετε ποτέ νιώσει / δει / καταλάβει, κάποιο περιστατικό που να σας έχει κάνει να αναρωτηθείτε αν τα δίδυμα αδέρφια έχουν κάποια 6^η αίσθηση, όπως η λεγόμενη « τηλεπάθεια » ;
- ❖ Έχει κάποια διαφορά η σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στα δίδυμα αδέρφια και αυτή που αναπτύσσεται στα μη δίδυμα αδέρφια ;
 - Η σχέση μεταξύ διδύμων χαρακτηρίζεται από φιλία ή από ανταγωνισμό ;
- ❖ Σχολείο : Μαζί ή Χωριστά ; Γιατί ;

Ποιά η συμπεριφορά των διδύμων μεταξύ τους και ποιά αυτή των υπολοίπων, συμμαθητών και δασκάλων, απέναντί τους ;

 - Τόσο στο σχολείο, όσο και εκτός αυτού, μοιράζονται τις ίδιες παρέες και του ίδιους φίλους ;
- ❖ Ποια η μεγαλύτερη δυσκολία και ποια η μεγαλύτερη ευχαρίστηση των γονέων που μεγαλώνουν δίδυμα παιδιά ;

ΔΙΔΥΜΑ ΑΔΕΛΦΙΑ, 16 ετών _ ΔΙΔΥΜΑ ΑΔΕΛΦΙΑ, 39 ετών

- ❖ Πώς είναι η σχέση ανάμεσα στα δίδυμα αδέρφια ; Πρόκειται για σχέση ανάμεσα σε δύο κολλητούς φίλους ή για μια σχέση ανταγωνισμού ; (τόσο σε κοινωνικό επίπεδο, όσο και σε θέμα σχολείου)
- ❖ Τί είναι αυτό που κατά τη γνώμη σας κάνει τα δίδυμα αδέρφια ξεχωριστά; Τί είναι αυτό που κάνει αυτή τη σχέση ξεχωριστή ;

- Έχετε ποτέ νιώσει / δει / καταλάβει, κάποιο περιστατικό που να σας έχει κάνει να αναρωτηθείτε αν τα δίδυμα αδέρφια έχουν κάποια 6^η αίσθηση, όπως η λεγόμενη « τηλεπάθεια » ;
- ❖ Ποια η μεγαλύτερη δυσκολία και ποια η μεγαλύτερη χαρά του να έχει κανείς έναν αδελφό / μια αδελφή ακριβώς στην ίδια ηλικία ;
Έχετε γεννηθεί και μεγαλώσει ταυτόχρονα,
- Έχει χρειαστεί ποτέ, να μείνετε μακριά για κάποιο χρονικό διάστημα ; Κι αν ναι, πώς το αντιμετωπίσατε ;
- Τα ενδιαφέροντά σας, συμπίπτουν ή διαφέρουν ;
- ❖ Ποιο ηλικιακό στάδιο αντιμετωπίσατε με μεγαλύτερη δυσκολία και ποιο με μεγαλύτερη ευκολία ;
- ❖ Πώς ήταν και είναι η σχέση σας στο σχολείο ;
- Βρισκόσασταν πάντα στο ίδιο ή σε διαφορετικό σχολείο ;
- Πώς σας αντιμετώπιζαν οι γύρω σας ; (συμμαθητές και δάσκαλοι)
- ❖ Με βάση τη δική σας γνώμη, η συμπεριφορά των γονέων σας, απέναντί σας, ήταν πάντοτε η ίδια ή διέφερε ; Με ποιόν τρόπο ;

